

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาสภาพจริงและความต้องการบริการแนะแนวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าตำรา เอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยได้จัดสาระสำคัญตามลำดับ ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความต้องการ
  - 1.1 ความหมายของความต้องการ
  - 1.2 ทฤษฎีลำดับความต้องการของ Maslow
  - 1.3 ทฤษฎีความต้องการของ McClelland
  - 1.4 ทฤษฎีความต้องการของ Hoppe
  - 1.5 ทฤษฎีความต้องการของ Murray
  - 1.6 ทฤษฎี ERG ของ Alderfer
2. การให้บริการแนะแนว
  - 2.1 ความหมายของการแนะแนว
  - 2.2 จุดมุ่งหมายของการแนะแนว
  - 2.3 ปรัชญาของการแนะแนว
  - 2.4 หลักการให้บริการแนะแนว
  - 2.5 ประเภทการให้บริการแนะแนว
3. ขอบข่ายของบริการแนะแนว
  - 3.1 การรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล (individual inventory service)
  - 3.2 การบริการสนเทศ (information service)
  - 3.3 บริการให้คำปรึกษา (counseling service)
  - 3.4 บริการจัดวางตัวบุคคล (placement service)

3.5 บริการติดตามผล (follow-up service)

4. งานแนะแนวในโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง

4.1 ประวัติโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง

4.2 กรอบความคิดกิจกรรมแนะแนว

4.3 วัตถุประสงค์หลักของงานแนะแนว

4.4 ขอบข่ายของกิจกรรมแนะแนว

4.5 ลักษณะของกิจกรรมแนะแนว

4.6 กระบวนการกิจกรรมแนะแนว

4.7 ตัววัดความสำเร็จในการจัดกิจกรรมแนะแนว

4.8 การประเมินผลการจัดกิจกรรมแนะแนว

4.9 บุคลากรงานแนะแนว

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความต้องการ

ความหมายของความต้องการ

การจัดบริการแนะแนวในโรงเรียนมีจุดประสงค์เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของนักเรียนทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม โดยการจัดบริการแนะแนวนั้นต้องคำนึงถึงความเหมาะสมและตามความต้องการของนักเรียน ซึ่งต้องจัดให้ครอบคลุมทุกด้าน คือ ด้านการศึกษา ด้านอาชีพ ด้านส่วนตัวและสังคม

ความต้องการของมนุษย์เป็นความอยากได้หรืออาการที่อยากได้ และเมื่อเกิดความรู้สึกรังเกี้ยวจะทำให้บุคคลเกิดสิ่งเร้าที่มากกระตุ้น และทำให้มีแรงขับภายในเกิดขึ้น ซึ่งทำให้เกิดพฤติกรรมที่แสดงออกมาเพื่อค้นหาและแสวงหาเพื่อตอบสนองความต้องการนั้น และเมื่อได้รับการตอบสนองแล้วบุคคลนั้นก็就会产生ความต้องการใหม่ ๆ หรือความต้องการในระดับที่สูงขึ้นมาทดแทนวนเวียนอยู่ไม่มีที่สิ้นสุด (ราชบัณฑิตยสถาน, 2539, หน้า 176, 328)

กฤษณา แสงสว่าง (2542, หน้า 39) กล่าวว่า ความต้องการ คือ ความแตกต่างระหว่างผลลัพธ์ของสภาพปัจจุบันกับสภาพที่ปรารถนาจะให้เกิดขึ้น เป็นความแตกต่างทางความคิดเห็นซึ่งสามารถวัดได้ในแต่ละจุดประสงค์หรือเป้าหมาย เป็นช่องว่างระหว่างผลลัพธ์หรือผลผลิตปัจจุบัน ผลลัพธ์หรือผลผลิตที่ต้องการหรือปรารถนา โดยมีวิธีการประเมินความต้องการว่าเป็นเครื่องมือสำหรับการเปลี่ยนแปลงอย่างสร้างสรรค์ เป็นความพยายามอย่างเป็นทางการ และระบบที่จะหาค่าของช่องว่างที่สำคัญระหว่างสิ่งที่เป็นกับสิ่งที่ควรจะเป็น

สถาพร คุ่มไพบรี (2544, หน้า 10) ให้คำจำกัดความว่าความต้องการ คือ สภาพความไม่สอดคล้องกันระหว่างพฤติกรรม หรือเจตคติของผู้เรียนในสภาพที่ยอมรับกับสภาพได้จากการสังเกต

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
ห้องสมุดงานวิจัย
วันที่..... 17 ต.ค. 2555 .....
เลขทะเบียน..... 248966 .....
เลขเรียกหนังสือ.....

สำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตการศึกษา 6 (2531, หน้า 28) ได้ระบุว่าความต้องการ หมายถึง วิธีการประเมินความต้องการในการนิเทศการศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาสภาพที่ไม่สอดคล้องกับสิ่งที่ปฏิบัติอยู่ และเป็นไปตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้เพื่อให้เกิดการพัฒนาการศึกษาในโรงเรียน

วิจิตร อวาทกุล (2540, หน้า 6) กล่าวว่า ความต้องการ หมายถึง สภาวะที่บุคคลยังขาดหรือยังไม่มีสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และมีความต้องการที่จะมีหรือให้ได้มาในสิ่งเหล่านั้น ซึ่งเป็นความต้องการจำเป็นที่เป็นพื้นฐาน

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคนอื่น ๆ (2541, หน้า 108) กล่าวว่า ความต้องการ หมายถึง สภาวะที่อินทรีย์ขาดความสมดุล ขาดบางสิ่งบางอย่างแล้วต้องการได้รับสิ่งนั้น

ส่วนวินิจ เกตุขำ (2543, หน้า 6) กล่าวว่า ความต้องการ หมายถึง สิ่งที่ยากให้เป็นหรือปรารถนาอยากให้เกิดขึ้น ตามเป้าหมายที่วางไว้

จากการศึกษาความหมายของความต้องการ จึงสรุปได้ว่า ความต้องการเป็นสิ่งที่ซ่อนเร้นอยู่ในมนุษย์ทุกคน เป็นความต้องการที่ตนเองอยากได้ อยากมี อยากเป็น และอยากจะทำ จึงทำให้มนุษย์แสวงหาในสิ่งที่ตนเองต้องการ เพื่อตอบสนองความรู้สึกนึกคิด ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ทฤษฎีที่สำคัญ ๆ ที่ครูแนะแนวควรตระหนักถึง ประกอบด้วยทฤษฎีความต้องการ ได้แก่ ทฤษฎีลำดับความต้องการของมาสโลว์ (Maslow) ทฤษฎีความต้องการของแม็คเคลแลนด์ (McClelland) ทฤษฎีความต้องการของเมอร์เรย์ (Murray) และทฤษฎี ERG ของอัลเดอร์เฟอร์ (Alderfer)

ทฤษฎีลำดับความต้องการของมาสโลว์ (Maslow)

มาสโลว์ (Maslow, 1970, p. 85) กล่าวว่า มนุษย์ทุกคนนั้นมีความต้องการอยู่ตลอดเวลาอย่างไม่มีที่สิ้นสุด และเป็นความต้องการที่เป็นกลุ่มเป็นชุดมีการจัดเป็นชั้น ความต้องการระดับขั้นที่ต่ำที่สุด ก็คือ ความต้องการพื้นฐานทางกายภาพและชีวภาพ (basic physiological and biological needs) และระดับที่สูงที่สุด คือ ความต้องการที่จะประสบความสำเร็จหรือความต้องการประจักษ์ตน (self-fulfillment) ได้แบ่งระดับความต้องการออกเป็น 5 ระดับ โดยพิจารณาจากความต้องการที่จำเป็นของมนุษย์จากต่ำสุดไปหาสูงสุด ดังนี้

1. ความต้องการทางกายภาพ (physiological needs) ความต้องการพื้นฐานขั้นแรกของมนุษย์ คือ ความต้องการทางด้านร่างกาย ความต้องการดังกล่าวเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการมีชีวิตอยู่ เช่น ต้องการอาหาร น้ำ อุณหภูมิที่เหมาะสม ยารักษาโรค ตลอดจนความต้องการทางเพศ สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมนุษย์ทุกคน ทั้งนี้เพราะความจำเป็นที่จะต้องดำรงชีวิตอยู่ ทำให้มนุษย์จำเป็นต้องไปหาสิ่งเหล่านี้มาตอบสนองก่อนสิ่งอื่นใด ด้วยเหตุผลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการตอบสนองความต้องการของร่างกายจะเป็นสิ่งหนึ่งที่ใช้จูงใจมนุษย์เรา เช่น ถ้ามนุษย์อยู่ในสภาพที่อดอยากแล้วความต้องการสิ่งแรกของร่างกายได้แล้ว เขาก็จะมีความต้องการที่สูงขึ้นได้อีก

2. ความต้องการในด้านความปลอดภัยหรือความมั่นคง (physiological needs) เมื่อความต้องการทางด้านร่างกายได้รับการตอบสนองตามสมควรแล้ว มนุษย์นั้นก็จะมีความต้องการขั้นสูงต่อไป คือ ความต้องการทางด้านความปลอดภัยหรือความมั่นคงในด้านต่าง ๆ เช่น ความมั่นคงในงานที่ทำอยู่ คนงานจะมีความรู้สึกว่าเขาจะต้องไม่ถูกปลดไล่ออกหรือถูกส่งย้าย แต่เขาและเพื่อนร่วมงานจะต้องได้รับการปฏิบัติอย่างยุติธรรมทัดเทียมกัน เวลาเจ็บป่วยมีคนรักษาพยาบาลให้ได้รับการเอาใจใส่ดูแล เมื่อออกจากงานก็ต้องได้รับบำเหน็จบำนาญเป็นการตอบแทน นอกจากนี้ยังต้องการมีรายได้ดีพอสมควรอย่างน้อยก็พอเพียงแก่การดำรงชีพอย่างสุขสบาย มีบ้านอยู่เป็นของตนเอง มีหลักประกันในการทำงานต่าง ๆ อย่างเพียงพอ ตลอดจนครอบครัวมีความสุขปลอดภัยด้วย ผู้บริหารหรือหัวหน้าหน่วยงานจำเป็นต้องตอบสนองสิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวเพื่อให้เขามีความรู้สึกว่างานที่ทำอยู่มีความมั่นคงปลอดภัย ซึ่งจะมีผลทำให้ระดับความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงานสูงขึ้น

3. ความต้องการทางด้านสังคม (social needs) มีความต้องการที่สูงขึ้นอีกขั้นหนึ่งของมนุษย์ คือ ความต้องการทางด้านสังคมหรือความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ซึ่งหมายถึง ความต้องการที่จะให้สังคมยอมรับตนเข้าเป็นสมาชิกร่วมอยู่ด้วย หรือต้องการที่จะเข้าพวกเข้าหมู่ มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เมื่อมนุษย์เรามีความรู้สึกว่าสังคมยอมรับเขาไว้เป็นสมาชิกแล้ว ก็จะเกิดความภาคภูมิใจ มีความรับผิดชอบ รักษาส่วนได้ส่วนเสียของสังคมอย่างเต็มที่ ผู้บริหารงานจะต้องทำให้คนในหน่วยงานมีความรู้สึกว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งของหน่วยงานนั้น หรือมีความรู้สึกเป็นเจ้าของงาน

(sense of belonging) โดยให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในด้านการทำงานและในด้านสังคม มีการแสดงออกทางความคิดเห็นและความรู้สึกว่าคุณเป็นองค์ประกอบสำคัญในความสำเร็จของงาน หรือแม้กระทั่งความล้มเหลวของงาน นอกจากนี้ควรให้โอกาสคนในหน่วยงานได้เข้าร่วมงานสังคมต่าง ๆ เช่น การรับประทานอาหารด้วยกัน การทัศนศึกษาหรือการพักผ่อนในสถานที่ต่าง ๆ เป็นต้น

4. ความต้องการมีฐานะเด่นและได้รับการยกย่องในสังคม (status and esteem needs) ความต้องการในด้านนี้เป็นความต้องการระดับที่สูงขึ้น ประกอบด้วยสิ่งต่าง ๆ หลายอย่าง เช่น ความมั่นคงในตัวเองในเรื่องความรู้ ความสามารถ ความสำคัญในตัวเอง รวมถึงความต้องการมีฐานะเด่นเป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่น หรือให้บุคคลอื่นสรรเสริญนับถือ เมื่อบุคคลใดได้รับการยกย่องว่ามีความสำคัญในกิจกรรมต่าง ๆ แล้ว เขาผู้นั้นจะเกิดความภาคภูมิใจเมื่อชวนให้ทำสิ่งใดก็มักจะร่วมมือด้วยเสมอ

5. ความต้องการที่จะได้รับความสำเร็จ (self-actualization needs) ความต้องการขั้นสุดท้ายนี้เป็นความนึกคิดอย่างสูงสุดในชีวิตมนุษย์ อยากมีความสำเร็จทุกอย่างตามความใฝ่ฝันของตนเอง ทั้งนี้ความต้องการดังกล่าวต้องได้รับการตอบสนองเสียก่อน ความต้องการแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล รวมถึงการพัฒนาตนเองไปสู่ความสามารถสูงสุดไม่ว่าทางใดทางหนึ่ง เช่น ทางด้านกีฬา การศึกษา การเมือง ศาสนา ธุรกิจ หรือแม้แต่งานอดิเรกบางอย่าง เป็นต้น

มาสโลว์ (Maslow, 1970, pp. 23-25) กล่าวว่า ความต้องการทั้ง 5 ขั้นนี้เป็นอิสระจากกัน ความต้องการจะพัฒนามาจากขั้นต่ำ ไปหาขั้นสูง เมื่อความต้องการขั้นต่ำได้รับการตอบสนองเพียงพอแล้ว แต่ความพอของแต่ละคนไม่เท่ากัน ฉะนั้นบางคนซึ่งดูเหมือนว่ายังไม่ได้รับการสนองความต้องการขั้นต่ำแต่สามารถพัฒนาขั้นสูงได้ เช่น คนยังขาดที่อยู่อาศัยที่มั่นคงถาวรแต่สามารถมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับของสังคม หรือสามารถเรียนในระดับที่สูงสุดได้ เพราะความต้องการพื้นฐานทางกายแม้จะมีน้อย แต่ก็เพียงพอสำหรับเขานั้นเอง ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ จะทำหน้าที่สนับสนุนความต้องการทางการศึกษา โดยจะเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลเกิดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น เพื่อให้สถาบันหรือองค์กรของตนดีขึ้น หรือเพื่อให้สังคมของตนดีขึ้น ความต้องการนี้เป็นช่องว่างระดับสมรรถภาพ (level of competencies) ของบุคคล

ในปัจจุบันกับระดับสมรรถภาพที่สูงกว่า เพื่อให้บุคคลสามารถกระทำการได้ประสบผลสำเร็จ ช่องว่างนี้อาจจะกำหนดโดยบุคคลเอง โดยสถาบันหรือองค์กรของบุคคล หรือสังคมของบุคคลนั้น ๆ

นอกจากนี้ วุฒิปด สกตเกียรติ (2546, หน้า 186-188) ได้แบ่งระดับของลำดับความต้องการ 5 ชั้น แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ระดับต่ำ หมายถึง ระดับความต้องการในชั้นที่ 1 และชั้นที่ 2 คือ ความต้องการทางด้านร่างกายและความปลอดภัย ส่วนระดับสูง หมายถึง ลำดับความต้องการในชั้นที่ 3, 4, 5 คือ ความต้องการทางสังคม ความต้องการเกียรติยศชื่อเสียงและความต้องการความสมหวังของชีวิต โดยความต้องการระดับต่ำ บุคคลจะมีแรงจูงใจจากภายนอกหรือแรงจูงใจที่อยู่ภายนอกงาน เช่น รายได้ ตำแหน่งงาน เป็นต้น ส่วนความต้องการระดับสูง บุคคลจะมีแรงจูงใจจากภายในหรือการจูงใจโดยปัจจัยภายในงาน เช่น ความคิดสร้างสรรค์ ความเป็นอิสระและความรับผิดชอบ เป็นต้น ซึ่งในขณะเดียวกัน Maslow ถือว่าความต้องการชั้นที่ 5 เป็นขั้นสูงสุดที่อยากจะไปถึงเพราะจะมีอุปสรรคต่าง ๆ มาขวางอยู่เสมอ เช่น บางคนได้รับความสะดวกสบายจนเกินไป มีเกียรติยศจนหลงตนเอง หลงอำนาจเกินไปจึงไม่อาจหันมาดูแลสุขภาพของตนเองและไม่อาจพัฒนาถึงขั้นนี้ได้

สรุปได้ว่า มนุษย์ทุกคนมีความต้องการเป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิตและเมื่อความต้องการในระดับขั้นต่ำได้รับการตอบสนอง มนุษย์จะมีความต้องการในระดับขั้นที่สูงขึ้นไป ดังนั้นการพิจารณาพื้นฐานของผู้ที่ต้องการศึกษานั้นอยู่ในสภาพใด มีความต้องการอยู่ในระดับใด เพื่อทราบความต้องการที่ต่ำกว่าเสียก่อนแล้วจึงนำไปสู่การพัฒนาในระดับที่สูงขึ้น เมื่อบุคคลมีแรงจูงใจก็จะทำให้เกิดพฤติกรรมที่จะทำให้ได้มาซึ่งความต้องการในแต่ละระดับขั้นของตนเอง ครูแนะแนวจึงต้องคำนึงถึงความต้องการเหล่านี้ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดบริการแนะแนวให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน

ทฤษฎีความต้องการของแม็กเคลแลนด์ (McClelland)

แม็กเคลแลนด์ (McClelland, 1961, pp. 99-112) ได้เสนอแนวคิดทางทฤษฎีแรงจูงใจที่อยู่บนพื้นฐานของพลังที่อยู่ในตัวของบุคคล คือ แรงจูงใจทางความสำเร็จ บุคคลที่มีความต้องการความสำเร็จสูงต้องมีลักษณะดังนี้ คือ มีความพอใจในงานที่รับผิดชอบ กำหนดเป้าหมายระดับปานกลาง ต้องการย้อนกลับความสำเร็จหรือความล้มเหลว ดังนั้นการทำความเข้าใจจากภายในและภายนอกขององค์กร จึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้บุคคลเหล่านี้ทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กร

วุฒิพล สกลเกียรติ (2546, หน้า 195-196) ซึ่งนำเสนอความต้องการที่ถูกพัฒนาขึ้นในช่วงชีวิตมนุษย์ ประกอบด้วยความต้องการ 3 ด้าน คือ ความต้องการความสำเร็จ ความต้องการอำนาจ และความต้องการความผูกพัน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ความต้องการความสำเร็จ (achievement needs) หมายถึง การปรารถนาที่จะกระทำบางสิ่งบางอย่างให้ดีขึ้น มีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าที่กระทำมาก่อน เป็นการต่อสู้ดิ้นรนหรือแรงขับที่จะนำไปสู่สิ่งที่คิดว่าให้ประสบผลสำเร็จตามมาตรฐานที่มีอยู่

บุคคลที่มีแรงจูงใจเพื่อให้ประสบความสำเร็จนั้นส่วนใหญ่จะมีลักษณะดังนี้ คือ เป็นผู้มุ่งหวังความสำเร็จมากกว่าการได้รับรางวัล ได้กระทำสิ่งที่ดีหรือมีประสิทธิภาพมากกว่าสิ่งที่เคยกระทำมาก่อน เป็นผู้พอใจกับการทำงานที่รับผิดชอบด้วยตนเอง มากกว่าการมีส่วนร่วมในการทำงานกับผู้อื่น ต้องการงานที่สามารถให้ข้อมูลย้อนกลับได้อย่างรวดเร็วเพื่อทราบผลการปฏิบัติงานของเขา เป็นงานที่เขาสามารถกำหนดเป้าหมายด้วยตนเองและมีระดับการท้าทายที่เหมาะสมสามารถบรรลุผลสำเร็จได้ และเป็นบุคคลที่ไม่ชอบการประสบความสำเร็จโดยโอกาสหรือโชคที่เขายินดีที่จะรับผิดชอบด้วยตนเองไม่ว่าจะสำเร็จหรือล้มเหลว มากกว่าจะปล่อยให้งานนั้นสำเร็จด้วยสิ่งอื่น ๆ และหลีกเลี่ยงงานที่ง่ายหรือยากเกินไป

2. ความต้องการอำนาจ (power needs) คือ ความปรารถนาที่จะได้มารักษากการควบคุมบุคคลอื่น ชอบสถานการณ์ที่มีการแข่งขันเพื่อการได้มาซึ่งตำแหน่งที่จะเกี่ยวข้องกับเกียรติยศ สนุกสนานกับการเผชิญหน้ากับบุคคลอื่น ๆ และมีความต้องการรุนแรงที่จะควบคุมสภาพแวดล้อมของพวกเขา

ความต้องการอำนาจมี 2 แบบ คือ อำนาจต่อบุคคลและอำนาจต่อสถาบัน บุคคลที่มีความต้องการอำนาจส่วนบุคคลสูงต้องการที่จะครอบงำบุคคลอื่น เพื่อที่จะแสดงความสามารถของเขาในการใช้อำนาจ เขาคาดหวังจะให้ผู้อื่นกระทำตาม และจงรักภักดีต่อเขาโดยส่วนตัวแทนที่จะเป็นต่อองค์กร ในทางกลับกันบุคคลที่มีความต้องการอำนาจต่อสถาบันสูงจะมุ่งที่การทำงานร่วมกับบุคคล เพื่อแก้ปัญหาและส่งเสริมเป้าหมายขององค์กร บุคคลเช่นนี้ชอบทำงานให้สำเร็จตามวิธีทางขององค์กร เขาเต็มใจเสียสละผลประโยชน์ส่วนตัวของเขาเพื่อประโยชน์ขององค์กร

3. ความต้องการความผูกพัน (affiliation needs) หมายถึง ความต้องการเป็นมิตรและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอย่างใกล้ชิด รวมทั้งการยอมรับของกลุ่มและบุคคลอื่น การรักษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ดีเอาไว้ภายในองค์กร จากการศึกษาวิจัยพบว่าการมีความต้องการผูกพันสูงอาจจะไม่มีประสิทธิภาพต่อการบรรลุเป้าหมาย เนื่องจากความปรารถนาที่จะรักความสามัคคีไว้ แต่ในปัจจุบันเริ่มมีการใช้ทีมงานกันมากขึ้น เพื่อให้บุคคลร่วมกันทำงานให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ สมาชิกของกลุ่มจึงต้องการความผูกพันสูงและทำให้เกิดความจงรักภักดีสูงขึ้นด้วย โดยทั่วไปบุคคลที่ต้องการความผูกพันสูงจะมีคุณลักษณะที่พยายามสร้างและรักษาความเป็นมิตรและความสัมพันธ์ทางจิตใจอย่างใกล้ชิดกับบุคคลอื่น ต้องการที่จะให้บุคคลอื่นชอบ สนุกกับงานเลี้ยงสังสรรค์ กิจกรรมทางสังคม การพูดคุย และชอบแสวงหาการมีส่วนร่วมด้วยการเข้าร่วมกลุ่มหรือองค์กรเพื่อการทำงานร่วมกันมากกว่าการแข่งขัน

จากแนวคิดทฤษฎีความต้องการของแม็คเคลแลนค์ (McClelland) ที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการเรียนรู้สำหรับทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร คือ ความต้องการความสำเร็จและความต้องการความผูกพันซึ่งเป็นไปตามกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลก ในปัจจุบันที่มุ่งพัฒนาบุคคลให้เรียนรู้ เพื่อสามารถปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพและผลลัพธ์ที่เป็นไปตามเป้าหมายพร้อมทั้งการเรียนรู้ที่จะปฏิบัติงานร่วมกัน การทำงานเป็นทีม และการประสานงานเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีที่สุดแก่องค์กร

ทฤษฎีความต้องการของโฮปป์ (Hoppe)

โฮปป์ (Hoppe, 1985, p. 62) นักจิตวิทยาชาวเยอรมันได้วิเคราะห์เกี่ยวกับระดับความต้องการและความคาดหวังของมนุษย์ว่า คนเรา มีแนวโน้มที่จะตั้งวัตถุประสงค์ของตนเองให้สูงขึ้นภายหลังจากที่ทำงานแล้วประสบความสำเร็จ และตั้งวัตถุประสงค์ลดลงภายหลังจากประสบความสำเร็จล้มเหลว เนื่องจากความกลัวความผิดหวังเพราะมนุษย์ต้องการบรรลุความสำเร็จให้สูงที่สุดเท่าที่จะทำได้

ทฤษฎีความต้องการของเมอร์เรย์ (Murray)

เมอร์เรย์ (Murray, 1968, pp. 34-37) กล่าวว่า ความต้องการเป็นสิ่งที่บุคคลได้สร้างขึ้นเพื่อเป็นแรงจูงใจให้เกิดความซาบซึ้ง ความต้องการนี้บางครั้งเกิดขึ้นเนื่องจากแรงกระตุ้นภายในของบุคคล และบางครั้งอาจเกิดความต้องการเนื่องจากสภาพสังคมก็ได้ หรืออาจกล่าวได้ว่าความต้องการเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเนื่องมาจากสภาพทางร่างกาย และสภาพทางจิตใจนั่นเอง ทฤษฎีความต้องการตามหลักการของเมอร์เรย์ (Murray) สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ความต้องการที่จะเอาชนะด้วยการแสดงออกทางความก้าวร้าว (need for aggression) ความต้องการที่จะเอาชนะผู้อื่น เอาชนะต่อสิ่งขัดขวางทั้งปวงด้วยความรุนแรง มีการต่อสู้ การแก้แค้น การทำร้ายร่างกาย หรือฆ่าฟันกัน เช่นการพุดจากระทบกระทั่งกับเพื่อนที่ไม่ชอบ
2. ความต้องการที่จะเอาชนะฝ่าฟันอุปสรรคต่าง ๆ (need for counteraction) ความต้องการที่จะเอาชนะนี้ เป็นความต้องการที่จะฝ่าฟันอุปสรรคความล้มเหลวต่าง ๆ ด้านการสร้างพยายามขึ้นมา
3. ความต้องการที่จะยอมแพ้ (need for abasement) ความต้องการประเภทนี้เป็นความต้องการที่จะยอมแพ้ ยอมรับผิด ยอมรับคำวิพากษ์วิจารณ์ หรือยอมรับการถูกลงโทษ
4. ความต้องการในการที่จะป้องกันตนเอง (need for defendance) ความต้องการที่จะป้องกันตนเองจากคำวิพากษ์วิจารณ์ การตำหนิติเตียน ซึ่งเป็นการป้องกันทางด้านจิตใจพยายามหาเหตุผลมาอธิบายการกระทำของตน

5. ความต้องการเป็นอิสระ (need for autonomy) เป็นความต้องการที่ปรารถนาจะเป็นอิสระจากสิ่งกีดขวาง

6. ความต้องการความสำเร็จ (need for achievement) คือ ความต้องการที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ที่ยากลำบากให้ประสบความสำเร็จ หรือพยายามเอาชนะอุปสรรคต่างๆ เพื่อให้การทำงานของตนประสบความสำเร็จ

7. ความต้องการสร้างมิตรภาพกับบุคคลอื่น (need for affiliation) ต้องการที่จะทำให้อื่นรักใคร่ ต้องรู้จักมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น มีความซื่อสัตย์ต่อเพื่อนฝูงพยายามสร้างความใกล้ชิดกับบุคคลอื่น

8. ความต้องการความสนุกสนาน (need for play) เป็นความต้องการที่แสดง ความสนุกสนาน ต้องการหัวเราะเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียด มีการสร้างเรื่องตลกขบขัน มีการพักผ่อนหย่อนใจ และมีส่วนร่วมในเกมกีฬา เป็นต้น

9. ความต้องการแยกตนออกจากผู้อื่น (need for rejection) มีความปรารถนาในการที่จะแยกตนเองออกจากผู้อื่น ไม่มีความรู้สึกยินดียินดีกับบุคคลอื่น ต้องการเมินเฉยจากผู้อื่น

10. ความต้องการความช่วยเหลือจากผู้อื่น (need for succorance) ต้องการให้ผู้อื่นมีความสนใจ เห็นอกเห็นใจ มีความสงสารในตนเอง ต้องการได้รับความช่วยเหลือ การดูแล การให้คำชี้แนะจากบุคคลอื่นนั่นเอง

11. ความต้องการที่จะช่วยเหลือบุคคลอื่น (need for nurturance) เป็นความต้องการที่จะเข้าร่วมในการทำกิจกรรมกับบุคคลอื่น การให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้

12. ความต้องการที่จะสร้างความประทับใจในตนเองให้กับผู้อื่น (need for exhibition) ความต้องการชนิดนี้เป็นความต้องการที่จะให้บุคคลอื่นได้เห็น ได้ยิน เกี่ยวกับเรื่องราวของตนเอง ต้องการให้ผู้อื่นมีความสนใจ สนุกสนาน แปลกใจ หรือตกใจในเรื่องราวของตนเอง

13. ความต้องการมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น (need for dominance) ความต้องการชนิดนี้เป็นความต้องการที่จะให้บุคคลอื่นกระทำตามคำสั่งของตน

14. ความต้องการที่จะยอมรับนับถือผู้ที่อาวุโสกว่า (need for deference)

ความต้องการยอมรับนับถือผู้ที่อาวุโสกว่าด้วยความยินดี รวมทั้งนิยมชมชื่นในบุคคลที่มีอำนาจเหนือกว่า พร้อมทั้งจะให้ความร่วมมือช่วยเหลือกับบุคคลดังกล่าวด้วยความยินดี

15. ความต้องการหลีกเลี่ยงความล้มเหลว (need for avoidance of inferiority)

เป็นความต้องการที่จะหลีกเลี่ยงให้พ้นจากความอับอายทั้งหลาย ต้องการหลีกเลี่ยงการดูถูก

16. ความต้องการหลีกเลี่ยงอันตราย (need for avoidance harm) ความต้องการนี้

เป็นความต้องการที่จะหลีกเลี่ยงความเจ็บปวดทางด้านร่างกาย ความต้องการได้รับความปลอดภัยจากอันตรายทั้งปวง

17. ความต้องการที่จะหลีกเลี่ยงจากการถูกตำหนิหรือถูกลงโทษ (need for avoidance of blame)

ความต้องการชนิดนี้เป็นความต้องการที่หลีกเลี่ยงการลงโทษด้วยการคล้อยตามกลุ่มหรือยอมรับคำสั่งหรือปฏิบัติตามกฎข้อบังคับของกลุ่มเพราะกลัวถูกลงโทษ

18. ความต้องการเป็นระเบียบเรียบร้อย (need for orderliness) เป็นความต้องการ

ที่จะจัดสิ่งของต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพที่เป็นระเบียบเรียบร้อย มีความประณีตงดงาม

19. ความต้องการที่จะรักษาชื่อเสียง (need for inviolacy) ความต้องการประเภท

นี้จะเป็นความต้องการที่จะรักษาชื่อเสียงของคนที่มิไ้เงินสุดความสามารภ เช่น การไม่ยอมขโมยแม้ว่าตนเองจะหิว หรือไม่ยอมทำความผิดไม่คดโกงผู้ใด เพื่อชื่อเสียงของวงศ์ตระกูล

20. ความต้องการให้ตนเองมีความแตกต่างจากผู้อื่น (need for contrariness)

เป็นความต้องการที่จะกระทำให้ตนเองไม่เหมือนกับบุคคลอื่น เช่น เพื่อนในกลุ่มได้กระโปรงมาโรงเรียน แต่ตนต้องการให้แตกต่างจากบุคคลอื่นโดยการใส่กางเกงมาโรงเรียน

แนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า ความต้องการเป็นแรงจูงใจอย่างหนึ่งของมนุษย์

ที่กระตุ้นให้เกิดการตอบสนองความต้องการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เป็นความแตกต่างระหว่างผลของสภาพปัจจุบัน และสภาพที่ต้องการให้เกิดขึ้นตามความต้องการของมนุษย์ ทำให้เกิดระบบการเปลี่ยนแปลงในระบบงาน

ถ้ามนุษย์ได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอแล้ว ก็สามารถทำงานให้สำเร็จลุล่วงและประสบความสำเร็จ มีความสุข สบายใจ แต่ถ้ามนุษย์ไม่ได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอ ก็จะมีอาการวิตกกังวล และจะทำงานไม่ประสบความสำเร็จ นอกจากนี้ระดับความพึงพอใจ ยังมีความสัมพันธ์ต่อผลการเรียนของผู้เรียนอีกด้วย

ทฤษฎี ERG ของอัลเดอร์เฟอร์ (Alderfer)

อัลเดอร์เฟอร์ (Alderfer, อ้างถึงใน วุฒิปด สกสศ, 2546, หน้า 193-195) นำแนวคิดความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์ (Maslow) มาศึกษาใหม่ด้วยการทำวิจัยอย่างละเอียดและสรุปลำดับขั้นความต้องการใหม่ในรูปของทฤษฎี ERG โดยอธิบายว่า มนุษย์มีความต้องการหลักอยู่ 3 กลุ่ม คือ

1. ความต้องการดำรงชีวิตอยู่ (existence needs) ซึ่งเป็นความต้องการพื้นฐานในการดำรงชีวิตของมนุษย์ คือ ความต้องการทางด้านร่างกายและความปลอดภัย ซึ่งเทียบได้กับความต้องการขั้นต่ำของมาสโลว์ (Maslow)

2. ความต้องการความสัมพันธ์ (relatedness needs) เป็นความต้องการทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หรือความต้องการการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ถ้ารู้สึกพึงพอใจซึ่งตรงกับความต้องการทางสังคม และส่วนประกอบภายนอกของความต้องการเกียรติยศชื่อเสียงของมาสโลว์ (Maslow)

3. ความต้องการการเจริญเติบโต (growth needs) เป็นความต้องการภายในเพื่อการพัฒนาตัวบุคคล ซึ่งหมายรวมถึง ส่วนประกอบภายในของความต้องการเกียรติยศชื่อเสียง และลักษณะที่รวมอยู่ภายใต้ความต้องการ ความสมหวังของชีวิต (self-actualization) ของมาสโลว์ (Maslow)

อัลเดอร์เฟอร์ (Alderfer) เห็นด้วยกับมาสโลว์ (Maslow) ที่ว่า ความต้องการที่ยังไม่ตอบสนองจะจูงใจบุคคลและเห็นด้วยว่า โดยทั่วไปบุคคลจะก้าวหน้าขึ้นไปตามลำดับของความต้องการจากระดับต่ำก่อนความต้องการระดับสูง เมื่อความต้องการระดับต่ำได้รับการตอบสนองแล้วความต้องการระดับต่ำจะมีความสำคัญน้อยลง แต่อย่างไรก็ตาม ภายใต้สถานการณ์บางอย่างบุคคลอาจจะกลับมายังความต้องการระดับต่ำได้อีก

จึงทำให้ทฤษฎีนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักความพอใจ ความก้าวหน้าเท่านั้น ความแตกต่างอีกประการหนึ่งของทฤษฎี ERG ก็คือ ทฤษฎีนี้ชี้ให้เห็นว่าความต้องการมากกว่าหนึ่งระดับอาจจะเกิดขึ้นในขณะเดียวกัน อาจพบว่าบุคคลสามารถได้รับการจูงใจพร้อมกันไปด้วย ความต้องการมากกว่าหนึ่งระดับ เช่น ความต้องการเงินเดือนเพิ่มขึ้น (ความต้องการการดำรงชีวิตอยู่) สามารถเกิดขึ้นได้ในขณะเดียวกับความต้องการทางสังคม (ความต้องการความสัมพันธ์)

สรุปได้ว่าการนำทฤษฎี ERG ไปใช้ในการเรียนรู้ ก็คงจะไม่แตกต่างจากทฤษฎีของ Maslow คือ บุคคลจะเรียนรู้ได้ดีก็ต่อเมื่อได้รับการตอบสนองจากขั้นต่ำเสียก่อน หรือรู้ว่าบุคคลเหล่านั้นอยู่ในความต้องการขั้นที่เท่าไร จึงจะจูงใจให้เรียนรู้ในลำดับต่อไป

การให้บริการแนะแนว

ความหมายของการแนะแนว

ศัพท์บัญญัติทางการศึกษาเกี่ยวกับการแนะแนว Guidance ความหมายของการแนะแนว ตามแนวคิดของนักจิตวิทยา พนม พงษ์ไพบูลย์ (2537, หน้า 6) กล่าวว่า การแนะแนวในความหมายใหม่ น่าจะเป็นแนวความคิดเรื่องระบบการศึกษาตลอดชีวิต การแนะแนว คือ การเสริมสร้างรากฐานการศึกษา การแนะแนว คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิต และการแนะแนว คือ การเพิ่มประสิทธิภาพในมนุษย์

วีระ บำรุงรักษ์ (2538, หน้า 7) ได้ให้ความหมายของการแนะแนวว่า หมายถึง กิจกรรมและกระบวนการช่วยเหลือให้ผู้รับบริการแนะแนวสามารถวิเคราะห์หาคัดสนใจเกี่ยวกับปัญหา และความต้องการที่เหมาะสมได้ด้วยตนเอง

สมาคมการแนะแนวแห่งประเทศไทย (2546, หน้า 5) ได้ให้ความหมายว่า การแนะแนวเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้นักเรียนสามารถที่จะช่วยตนเองได้ ช่วยให้เขารู้จักและเข้าใจตนเอง เข้าใจคนอื่นในสังคม สามารถปรับตัวเพื่อที่จะอยู่ร่วมกันได้ด้วยดี และช่วยให้เขาได้พัฒนาตนเองทุกด้าน จุดมุ่งหมายที่สำคัญที่สุดของการแนะแนว

มุ่งไปที่การช่วยให้นักเรียนแต่ละคนให้สามารถแก้ปัญหา สามารถเลือก และสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเองอย่างดีที่สุด อย่างฉลาดที่สุด สามารถดำเนินชีวิตและปรับตนเองให้เข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างดี จนมีความสุข ความเจริญและความก้าวหน้าในชีวิต

ศิริลักษณ์ วงษ์จันทร์หาญ (2545, หน้า 12) ได้ให้ความหมายว่า “การแนะแนว” หมายถึง การให้ความช่วยเหลืออย่างเป็นระบบ นอกเหนือจากการสอนนักเรียน นิสิต นักศึกษา หรือบุคคลอื่น ๆ เพื่อช่วยให้บุคคลเหล่านี้เข้าใจตนเองและสภาพแวดล้อม สามารถใช้ความรู้ความสามารถนั้น นำตนเองไปสู่ความสำเร็จและดำรงชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่าการแนะแนว คือ บริการอย่างหนึ่งซึ่งทางโรงเรียนจัดขึ้นเพื่อช่วยเหลือนักเรียนแต่ละคนให้รู้จักตนเองอย่างดี รู้ถึงโอกาสและช่องทางต่าง ๆ ที่ใช้ความสามารถที่ตนมีอยู่ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคม หรือสรุปได้ว่าการแนะแนว เป็นกระบวนการช่วยเหลือบุคคลให้ตระหนักในคุณค่าของตนเอง สามารถใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหา รู้ถึงความสามารถและขอบเขตแห่งความสามารถของตนเอง และนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นพร้อมทั้งสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

จุดมุ่งหมายของการแนะแนว

การจัดการแนะแนวใน โรงเรียนจะต้องพิจารณา และตั้งจุดมุ่งหมายเพื่อให้การดำเนินการแนะแนวได้ผลอย่างมีประสิทธิภาพ หากปราศจากจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนแล้วย่อมจะทำให้การทำงานแนะแนวประสบปัญหา และไม่ประสบผลสำเร็จ

● ● มวลีณี จุโทปมา (2536, หน้า 4) กล่าวถึง จุดมุ่งหมายของการแนะแนว ดังนี้
จุดมุ่งหมายเฉพาะ

1. จุดมุ่งหมายของการแนะแนวอยู่ที่การช่วยให้นักเรียนแต่ละคนได้พัฒนาตนเองได้อย่างดีที่สุด ทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา สังคม และจิตใจหรืออารมณ์

2. การแนะแนวมุ่งที่การช่วยให้นักเรียนแต่ละคน ได้มีความเจริญงอกงาม ในการแนะแนวตนเองและมีวุฒิภาวะ โดยเหมาะสมแก่วัยของตน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ก็คือ การช่วยให้นักเรียนแต่ละคนสามารถช่วยตนเองได้ มีความพร้อมและสมบูรณ์ ในตนเอง สามารถนำตนเองให้มีความพร้อมในคุณภาพ หรือทรัพยากรภายในตนเอง ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ทุกโอกาส

3. การแนะแนวมุ่งที่การช่วยให้แต่ละคน มีความพอใจและยอมรับสภาพของ ความเป็นจริงที่ตนเผชิญอยู่

4. การแนะแนวช่วยให้นักได้เรียนรู้วิธีการที่จะปรับปรุงชีวิต และความเป็นอยู่ ของตนเองให้ดียิ่ง ๆ ขึ้น

จุดมุ่งหมายทั่วไป

1. แต่ละคนรู้จักมีความริเริ่ม มีความรับผิดชอบ สามารถนำและให้แนวทาง แก่ตนเองได้ในทางที่ถูกต้องและที่ควร

2. เพื่อช่วยให้นักเรียนมีความสามารถ ที่จะตัดสินใจเลือกจุดมุ่งหมายของชีวิต ได้อย่างฉลาด

3. เพื่อช่วยให้นักเรียนได้รู้จักและเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่นและสภาพแวดล้อม ตัวของเขา เพื่อช่วยให้ทาง โรงเรียนรู้จักตัวเขาได้อย่างถูกต้องตามความเป็นจริง

4. เพื่อช่วยให้นักเรียนใช้วิจารณญาณในอันที่คาดการณ์ล่วงหน้า รู้จักหลีกเลี่ยงและ ป้องกันสิ่งที่จะเกิดขึ้น โดยกะทันหัน

5. เพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมภายใน โรงเรียน และสภาพชีวิตของตนได้เป็นอย่างดี

6. เพื่อช่วยให้นักเรียนมีความเข้าใจ ยอมรับ สามารถเผชิญและแก้ปัญหาที่ ตนเผชิญอยู่ได้อย่างดีที่สุดใน

7. เพื่อช่วยให้นักเรียนตัดสินใจเลือก วางแผนชีวิตในอนาคตและตัดสินใจ ในจุดหรือระยะที่สำคัญของชีวิตตน ได้อย่างชาญฉลาดและถูกต้อง

8. เพื่อช่วยให้นักเรียนมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง และรู้จักแสวงหาวิธีการที่ดี ในอันที่จะช่วยให้เขาสามารถแก้ปัญหาที่จะเกิดขึ้นในชีวิตอนาคตได้

9. เพื่อช่วยให้ครูสามารถทำการสอนนักเรียนได้ผลดียิ่งขึ้น

10. เพื่อช่วยให้ผู้บริหารสามารถบริหารโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

11. เพื่อช่วยฝึกในประชาธิปไตยที่มีขอบเขตให้แก่ประชากรชาติ

12. เพื่อช่วยทางบ้าน ชุมชน ช่วยฝึกในด้านจริยธรรมและช่วยให้นักเรียนรู้จัก

สร้างความสัมพันธ์อันดีในระหว่างมนุษยชาติด้วยกัน และช่วยให้นักเรียนรู้จักสร้างความเข้าใจ
ที่ดีระหว่างชาติให้เกิดขึ้น อันจะยังประโยชน์ใหญ่หลวงในกาลต่อไป

นอกจากนี้ นุชลี อุปกัย (2543, หน้า 22) ได้กล่าวถึง จุดมุ่งหมายการแนะแนว
ไว้ว่า การกำหนดจุดมุ่งหมายของการทำงานที่ชัดเจน เพื่อจะได้สามารถดำเนินการ
ให้เป็นไปตามเป้าหมายหลักที่วางไว้ ซึ่งจุดมุ่งหมายของการแนะแนวควรกำหนด
เพื่อพยายามทำให้บุคคลรู้จักตนเอง (self-understanding) เป็นการทำให้บุคคลรู้จักข้อดี
ข้อบกพร่องของตนเอง ทั้งทางด้านอารมณ์ สติปัญญา ความสามารถ และความถนัดช่วย
ให้บุคคลสามารถตัดสินใจด้วยตนเอง (self-determination) เป็นความพยายามที่จะทำให้
บุคคลรู้จักหาหนทางตัดสินใจปัญหา และเลือกแนวทางในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง
รวมทั้งเป็นการช่วยให้บุคคลเกิดการปรับตัว (self-adjustment) เป็นการช่วยสนับสนุนให้
บุคคลยอมรับตนเองทั้งจุดดีและจุดบกพร่อง จนเกิดการตัดสินใจแก้ปัญหา และนำพา
ตนเองไปสู่การพัฒนาที่เหมาะสมตามลำดับ ซึ่งถ้าครูแนะแนวดำเนินการได้ตาม
จุดมุ่งหมายของการแนะแนวดังกล่าว ก็จะช่วยให้นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองได้
อย่างเหมาะสมทั้งในทางปัจจุบันและอนาคต

ดังนั้นสรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายของการแนะแนวเพื่อเป็นการป้องกันปัญหา
ซึ่งมุ่งเน้นการป้องกันก่อนที่จะเกิดปัญหาขึ้น ทั้งนี้จะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย
ที่เกี่ยวข้อง ทั้งทางบ้าน โรงเรียนและชุมชนในด้านการแก้ไขปัญหาโรงเรียนต้องอาศัย
บุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน อาทิเช่น จิตแพทย์ นักจิตวิทยาคลินิก นักสังคม
สงเคราะห์ นักแนะแนวที่ได้รับการฝึกฝนโดยเฉพาะ เมื่อเกิดปัญหาขึ้นกับนักเรียน
ต้องศึกษาหาสาเหตุของปัญหานั้น ๆ แล้วจึงหาวิธีการแก้ไขปัญหาโดยมีครูแนะแนว
เป็นผู้ให้คำปรึกษาปัญหาในกรณีที่ไม่สามารถจะช่วยเหลือแก้ไขปัญหานั้นได้ด้วยตนเอง
อาจมีการจัดส่งไปขอรับบริการจากผู้เชี่ยวชาญ โดยเฉพาะดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการ
จะแก้ไขปัญหาให้ประสบผลสำเร็จได้นั้น บุคลากรทุกฝ่ายต้องให้ความร่วมมือโดยมีครู
แนะแนวเป็นผู้ประสานงาน ส่วนการส่งเสริมการพัฒนาการแนะแนวเน้นการพัฒนา

นักเรียนทุกคนที่มีปัญหาโดยส่งเสริมพัฒนาทุกด้าน ทั้งด้านการศึกษา อาชีพ บุคลิกภาพ รวมทั้งสังคมและส่วนตัวเน้นให้นักเรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง สามารถนำตนเอง ปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

ปรัชญาของการแนะแนว

ปรัชญาของการแนะแนว คือ แนวความคิดพื้นฐานของการแนะแนวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติมนุษย์ (กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ, 2545, หน้า 38-39) กล่าวว่า

1. มนุษย์ทุกคนมีคุณค่า ทั้งคุณค่าต่อตนเอง ต่อครอบครัว และต่อสังคมที่เขาเป็นสมาชิกอยู่ และสังคมที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นทุกคนจึงสามารถตัดสินใจด้วยตนเองและมีสิทธิโดยเท่าเทียมกันที่จะตัดสินใจได้ด้วยตัวเอง และมีสิทธิโดยเท่าเทียมกันที่จะพัฒนาตนให้มีความสามารถสูงสุดตามศักยภาพที่แต่ละคนมีอยู่

2. มนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ศรีที่สามารถจะอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ในฐานะเป็นบุคคลหนึ่งของสังคม ฉะนั้นทุกคนควรได้รับการยอมรับโดยเท่าเทียมกันในฐานะที่เป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคมเช่นกัน

3. มนุษย์แต่ละคนมีความแตกต่างกัน และทุกคนมีส่วนดีและส่วนด้อย ดังนั้นทุกคนจึงควรยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคล

4. พฤติกรรมของมนุษย์มีสาเหตุหรือมีที่มาที่ไปเสมอ ฉะนั้นการเข้าใจเหตุผลของการแสดงพฤติกรรมใด ๆ ของบุคคลจำเป็นต้องค้นหาสาเหตุ และปัจจัยที่ส่งผลให้บุคคลแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ

พนม ลิ้มอารีย์ (2548, หน้า 10) ได้กล่าวว่า ปรัชญา คือ แนวความคิดหรือทัศนคติ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการแนะแนว ได้รับการพิจารณาไตร่ตรองแล้วว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่า มีประโยชน์สมควรยึดถือเป็นหลักในการดำเนินงานแนะแนว ซึ่งปรัชญาการแนะแนวเป็นความเชื่อหรือแนวคิดที่ตั้งไว้ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานไปสู่จุดมุ่งหมายที่วางไว้ อันจะนำไปสู่การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ

นงลักษณ์ ประเสริฐ และจรินทร์ วินทะไชย (2548, หน้า 4-5) กล่าวว่าปรัชญาการแนะแนว เน้นความเชื่ออย่างมีเหตุผลใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติให้ความช่วยเหลือบุคคล ได้แก่

1. คนเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าสูงกว่าสิ่งใด ๆ จึงควรพัฒนาคนให้เจริญเต็มที่ในทุกด้าน
2. คนทุกคนมีความสำคัญและมีความทัดเทียมกันในสังคม การให้บริการแนะแนวจึงให้โอกาสอย่างเสมอภาคไม่เลือกชั้นวรรณะ
3. คนมีความแตกต่างกันในทุกด้าน ทั้งทางด้านกาย (เช่น อ้วน ผอม สูง เตี้ย ฯลฯ) ทางสังคม (เช่น ชอบอยู่กับกลุ่มคนมาก ชอบอยู่คนเดียว ติดต่อประสานงานได้ดี) และทางสติปัญญา (เช่น ฉลาด เฉื่อย คม คืดเร็ว จำแม่น มีเหตุผล คืดช้า ขาดเหตุผล ฯลฯ)
4. คนทุกคนย่อมมีศักยภาพ มีความสามารถพิเศษเฉพาะตน รู้จักดูแลและปรับตัวเองให้มีชีวิตรอด ถ้าได้รับการแนะแนวทางที่ถูกต้อง และมีโอกาสเหมาะสมก็จะสามารถช่วยตนเองให้พัฒนาเจริญงอกงามได้ เช่น คนไทยบางคนที่พูดติดอ่างเมื่ออยู่กับทหารอเมริกันระยะหนึ่งก็สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษคล่องแคล่ว นักร้องลูกทุ่งยอดคนนิยมหลายคนที่มีการศึกษาน้อย เมื่อได้รับการฝึกวิธีร้องเพลงก็จะสามารถร้องเพลงได้ชัดเจนไพเราะ
5. คนทุกคนย่อมมีศักดิ์ศรี มีความดีงาม รักตัวเอง ยอมรับตนเองและต้องการให้ผู้อื่นยอมรับหรือให้เกียรติ ถ้าได้รับการยอมรับก็จะเป็นคนเชื่อมั่นในตนเองและปรับตัวได้
6. คนย่อมมีการเปลี่ยนแปลงในช่วงชีวิต จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่เกิดจนถึงตาย โดยเริ่มเปลี่ยนวัยจากวัยทารกเป็นวัยเด็กตอนต้น วัยเด็กตอนกลาง วัยเด็กตอนปลาย วัยรุ่น วัยกลางคน หรือวัยทำงาน วัยผู้ใหญ่ สุดท้าย คือ วัยชรา ซึ่งแต่ละวัยย่อมมีการเปลี่ยนแปลง ทางกาย ทางอารมณ์ ทางสังคม และสติปัญญา
7. แต่ละบุคคลย่อมมีปัญหา ย่อมมีสาเหตุและต้องการจะแก้ปัญหา เศรษฐี ยากคนฉลาด คนเก่ง คนแข็งแรง ฯลฯ ต่างก็มีปัญหาและมีวิธีแก้ปัญหามาของตน ซึ่งบางคนจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่นเมื่ออยู่ในสถานการณ์วิกฤต แต่บางคนต้องการความช่วยเหลืออยู่เสมอ

8. พฤติกรรมทุกอย่างย่อมมีสาเหตุ พฤติกรรมเดียวอาจเกิดจากสาเหตุเดียว หรืออาจมาจากการตั้งใจเรียนสม่ำเสมอ การทบทวนบทเรียน การตั้งคำถามตนเอง การค้นคว้าเพิ่มเติม การทำแบบฝึกหัด มีความถนัดพิเศษ ฯลฯ หลาย ๆ สาเหตุ เป็นต้น

9. บุคคลย่อมต้องการพัฒนาตนเองบุคคลจะมีความสุขและภูมิใจ เมื่อแสดงความสามารถของตนอย่างเต็มที่จนสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้สำเร็จ

จากที่ได้กล่าวถึงปรัชญาของการแนะแนวสรุปได้ว่า ปรัชญาของการแนะแนว เป็นศาสตร์หรืองานวิชาการสาขาหนึ่ง ดังนั้นความเชื่อและแนวความคิดที่เป็นเครื่องมือ นำไปสู่การปฏิบัติจึงมีความจำเป็นเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการแนะแนว ซึ่งเป็นงานที่ต้องมีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับบุคคลอยู่เสมอและโดยตรงแล้วผู้แนะแนว จะต้องมีความเข้าใจในธรรมชาติของความเป็นมนุษย์อยู่ตลอดเวลา และที่สำคัญกว่านั้น งานแนะแนวเป็นงานที่ต้องอาศัยความรู้ และความเข้าใจตลอดจนความเชื่อในศาสตร์ สาขาอื่นเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ธรรมชาติของงานการแนะแนวในลักษณะเช่นนี้ ต้องอยู่ใน ความเข้าใจของผู้แนะแนวและผู้เกี่ยวข้องด้วยโดยตลอดเช่นเดียวกัน

หลักการให้บริการแนะแนว

ในการทำงานด้านการแนะแนวนั้นจะต้องมีหลักเกณฑ์สำหรับปฏิบัติงาน จึงจะทำให้การแนะแนวนั้นบรรลุผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย ผู้ที่ทำงานด้านนี้นอกจากจะต้อง เข้าใจอย่างละเอียดและจะต้องพยายามตระหนักถึงความสำคัญของหลักการต่าง ๆ อยู่เสมอว่าเป็นสิ่งที่ต้องนำมาใช้อย่างจริงจัง มีความถูกต้องและความเหมาะสม

จำเนียร ช่วงโชติ (2542, หน้า 47-48) กล่าวว่า ตำราทางการแนะแนวส่วนใหญ่ ผู้เขียนมักจะให้ข้อคิดวัตถุประสงค์ แนวปฏิบัติและหลักการรวมกันเข้าไว้ในหัวข้อ หลักการแนะแนว แต่สิ่งที่เขาเสนอนี้เป็นหลักการเบื้องต้นของการแนะแนวจริง ๆ ซึ่งมาจากพื้นฐานของความเชื่อและความจริง ซึ่งมีทั้งหมด 5 ประการ คือ

ประการที่ 1 การแนะแนวนั้นการพัฒนาส่วนบุคคลของแต่ละคนอย่างมีระบบ ผู้แนะแนวทำงานเกี่ยวข้องกับการพัฒนาส่วนบุคคล ในขณะที่ครูทำงานเพื่อพัฒนา ทางด้านสติปัญญาของแต่ละคน โปรแกรมแนะแนวเกิดขึ้นเพื่อช่วยให้เด็กเรียนรู้จัก

เกี่ยวกับ “ตน” และ “โครงสร้างของตน” เพื่อที่จะเข้าใจประสบการณ์ของตนเอง ความคิดในการพัฒนาส่วนบุคคลเรื่อง “ตน” ที่เขากำลังสร้างขึ้น หรือได้สร้างมาแล้ว จะให้โอกาสเด็กสามารถเผชิญกับสิ่งเหล่านี้ อย่างมีความหมาย ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

ประการที่ 2 การแนะนำเน้นกระบวนการเรียนรู้พฤติกรรมของบุคคลแต่ละคน ในขณะที่ทำการแนะนำเกี่ยวข้องกับการพัฒนาส่วนบุคคล ผู้แนะนำจึงจำเป็นต้องเข้าไปรับรู้โลกส่วนตัวของเด็กแต่ละคน ผู้แนะนำจำเป็นต้องใช้เทคนิค เครื่องมือ แนะนำในการศึกษาบุคคล เช่น การสัมภาษณ์บุคคล สัมภาษณ์ภาพทางการให้คำปรึกษา การแปลความหมายของการทดสอบและอื่น ๆ เพื่อให้เข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างภายใน ส่วนตัวของเด็ก และช่วยให้เด็กเข้าใจสภาวะการณ์ภายในและภายนอกตัวเขาดียิ่งขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนจะสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างดี

ประการที่ 3 การแนะนำเป็นกระบวนการที่เน้นความร่วมมือ มิใช่การบังคับ การแนะนำที่ดีควรเกิดจากความร่วมมือ ความเต็มใจของผู้มารับบริการ และบุคลากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และยินยอมให้ความร่วมมือ ควรเกิดขึ้นและแสดงให้เห็นได้จากทั้งภายนอกและภายใน การบังคับให้บุคคลอื่นมารับการแนะนำถือว่าเป็นอันตราย เมื่อใดก็ตามที่มีบุคคลส่งเด็กมายังห้องแนะนำโดยที่เด็กไม่เต็มใจการไม่ให้ความร่วมมือ และการต่อต้านจะเกิดขึ้น การแนะนำขึ้นอยู่กับแรงจูงใจภายในและหรือความตั้งใจจะเปลี่ยนมากกว่าที่จะขึ้นอยู่กับแรงจูงใจภายนอก หรือการคุกคามข่มขู่บังคับ เพราะสิ่งเหล่านี้มักจะสร้างความไม่ไว้วางใจมากกว่าการเสริมสร้าง

ประการที่ 4 การแนะนำเน้นที่การตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของบุคคลเท่า ๆ กับสิทธิที่บุคคลจะเลือกตัดสินใจ

บุคคลทุกคนควรได้รับการเคารพนับถือ เพราะว่าเขาเป็นมนุษย์ที่มีคุณค่าและศักดิ์ศรี ทั้งนี้เพราะการแนะนำมีพื้นฐานของการเชื่อว่ามีคุณค่าและศักดิ์ศรี นั่นคือ เราเห็นว่ามนุษย์มีสิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติฐานะเป็นบุคคลที่มีความศักดิ์ศรี มีความต้องการที่จะดำเนินชีวิตอย่างอิสระภาพ มนุษย์ควรมีโอกาสเต็มที่ที่จะตั้งเป้าหมายชีวิตของตน และเลือกดำเนินทางเพื่อไปสู่เป้าหมายที่แต่ละคนเลือกด้วยความสำเร็จ

จุดเน้นของอิสรภาพของมนุษย์ คือ การกำหนดหรือนำตนเองด้วยความรู้สึกรับ
ความรับผิดชอบและการควบคุมตนเอง

ประการที่ 5 การแนะแนวนั้นกระบวนการศึกษาที่ต่อเนื่อง มีลำดับและขั้นตอน
การแนะแนวควรมีความต่อเนื่องในแต่ละลำดับขั้น ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับ
มัธยมศึกษาและอุดมศึกษา การแนะแนวควรเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับ โปรแกรม
ทางการศึกษาทั้งหมดของโรงเรียน บริการแนะแนวที่จัดให้นักเรียนนั้นจะเน้นผู้เรียน
ทั้งตัวปฏิบัติต่อผู้เรียนด้วยการให้คุณค่าและเกียรติยศ ให้รู้จักการวางแผนในอนาคต
เท่ากับการมีชีวิตอยู่อย่างสมบูรณ์ ในปัจจุบันการให้ความรู้ทางด้านวิชาการควรเหมาะ
กับแต่ละคน สนับสนุนความแตกต่างระหว่างบุคคลในโรงเรียนและเชื่อว่าสัมพันธภาพ
ที่สร้างขึ้นระหว่างผู้แนะแนวและเพื่อนร่วมงานเป็นสิ่งจำเป็นยิ่งที่จะต้องส่งเสริมให้มี
คุณภาพมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ นงลักษณ์ ประเสริฐ และจรินทร์ วินทะไชย (2548, หน้า 7) กล่าวว่า
ในการให้บริการแนะแนวที่มีประสิทธิภาพนั้น ผู้ให้บริการควรยึดหลักการปฏิบัติ
ดังต่อไปนี้

1. จัดบริการแนะแนวให้กับบุคคลทุกคน ทั้งที่มีปัญหาและไม่มีปัญหาต้องการ
พัฒนาตนเองทางด้านร่างกาย ด้านสติปัญญา ด้านอารมณ์และด้านสังคม
2. ผู้ทำหน้าที่แนะแนวจะต้องมีคุณสมบัติด้านการศึกษาทางสาขาจิตวิทยา
และการแนะแนวมีประสบการณ์ในการเรียนการสอน การให้บริการกับทั้งมีบุคลิกภาพ
ที่เหมาะสมเป็นกัลยาณมิตร
3. การแนะแนวเป็นกระบวนการต่อเนื่องตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจนถึง
อุดมศึกษาและต้องจัดดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เป็นขั้นตอนเพื่อไปสู่เป้าหมายการจัดบริการ
แนะแนวจึงต้องมีการวางแผนระยะยาว 1 ปี 3 ปี 5 ปี หรือ 10 ปี
4. การแนะแนวนั้นความแตกต่างระหว่างบุคคลทุกคน จะต้องป้องกันปัญหา
กล้าเผชิญปัญหา แก้ไขปัญหาและดำรงชีวิตตามแบบฉบับของตนจึงประสบความสำเร็จ
5. นักแนะแนวจะต้องช่วยบุคคลให้สามารถเข้าใจตนเอง พึ่งพาตนเอง และ
ปรับตนเองได้

จะเห็นได้ว่าหลักการแนะแนวนั้นสิ่งที่สำคัญที่ควรคำนึงถึง คือ การแนะแนว เป็นบริการที่จัดให้กับทุกคน และการแนะแนวมีความสำคัญต่อชีวิตในทุกๆระยะต้อง ยึดถือเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นสำคัญ ต้องยึดหลักความจริงที่ว่ามนุษย์ทุกคน มีคุณค่าและมีความสามารถจะช่วยให้บุคคลสามารถสร้างจุดมุ่งหมายในชีวิตที่เหมาะสม และดำเนินชีวิตตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งเอาไว้ และการยึดหลักสิทธิและเสรีภาพระหว่าง บุคคล นอกจากนั้นการแนะแนวเป็นกระบวนการที่ยืดหยุ่นได้ และการแนะแนว จะประสบความสำเร็จได้ต้องได้รับความร่วมมือจากผู้บริหาร ผู้รับบริการแนะแนว และบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ ของโรงเรียน

ประเภทการให้บริการแนะแนว

การแนะแนวสามารถจำแนกออกได้ตามลักษณะของปัญหาต่าง ๆ ที่เด็กต้องการ ความช่วยเหลือ และชี้แนะทางหรือตามความมุ่งหมายของโรงเรียนที่ให้ความช่วยเหลือ แก่นักเรียน เช่น ถ้าเกี่ยวกับเรื่องการเรียนรู้ก็จะแนะแนวการศึกษา ถ้าหากต้องการ ชี้แนะแนวทางเกี่ยวกับการทำงานหรืออาชีพก็จะให้การแนะแนวอาชีพ ซึ่งจะสามารถ แบ่งตามลักษณะของปัญหาที่ผู้เรียนได้ประสบอยู่และต้องการความช่วยเหลือ ซึ่ง นุชลี อุปลักษณ์ (2543, หน้า 23-24) ได้แบ่งประเภทไว้ 3 ประเภท ดังนี้

1. การแนะแนวการศึกษา (educational guidance) การแนะแนวที่ให้การช่วยเหลือ ผู้ที่ประสบปัญหาอันเกี่ยวข้องกับเรื่องของการศึกษาเล่าเรียน โดยตรง เช่น การไม่มีสมาธิ ในการเรียนจนส่งผลให้ผลการเรียนตกต่ำ การไม่รู้จักรวธีการทำโน้ตย่อที่มีประสิทธิภาพ การไม่มีข้อมูลหรือไม่รู้ข้อมูลที่จะเป็นแนวทางในการศึกษาต่อ การไม่รู้วิธีการเพิ่มพูน ประสิทธิภาพในการจำ เป็นต้น

2. การแนะแนวอาชีพ (vocational guidance) การช่วยเหลือบุคคลในการเลือก อาชีพ การเตรียมตัวเพื่อการประกอบอาชีพ และการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อความก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งถือเป็นการแนะแนวในระยะยาวและเป็นการแนะแนว อย่างต่อเนื่อง

3. การแนะแนวเกี่ยวกับปัญหาส่วนตัวและสังคม (personal and social guidance) หมายถึง การช่วยเหลือบุคคลที่มีปัญหาด้านการปรับตัว ให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่ต้องประสบได้อย่างเหมาะสม เช่น สามารถเข้ากับเพื่อนฝูง หรือพ่อแม่ พี่น้องได้เป็นอย่างดี รู้วิธีการรักษาสุขภาพ วิธีการปรับปรุงตนเอง ให้มีเสน่ห์และการรู้มารยาทในการเข้าสังคม เป็นต้น

จำเนียร ช่วงโชติ (2542, หน้า 62-63) ได้แบ่งประเภทของการแนะแนวว่าขึ้นอยู่กับลักษณะของปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็ก และความช่วยเหลือที่จะจัดให้กับเด็ก ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. การแนะแนวทางการศึกษา (educational guidance) หมายถึง กระบวนการช่วยบุคคล หรือเด็กแต่ละคนในการเลือกการศึกษาให้เหมาะสมตามเอกลักษณ์และความสามารถของเขา เพื่อที่จะพัฒนาทางด้านสติปัญญาได้เต็มที่ เช่น

- รู้จักโลกทางการศึกษา
- รู้จักค้นคว้าทางวิชาการต่าง ๆ
- รู้จักจดโน้ต รู้จักอ่านหนังสือเพิ่มเติม
- รู้จักเขียนรายงาน หรือ โปรแกรมการเรียน
- รู้จักวางแผนชีวิต ด้านการศึกษาในอนาคต
- รู้จักการแก้ปัญหาที่เกี่ยวกับการเรียน ฯลฯ

2. การแนะแนวอาชีพ (vocational guidance) หมายถึง กระบวนการที่ช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางอาชีพ ช่วยให้แต่ละคนได้เลือกอาชีพได้เหมาะสมและถูกต้อง เช่น

- รู้จักโลกของงานอาชีพ
- รู้จักเลือกอาชีพได้เหมาะสมกับความสามารถของตน
- รู้จักเลือกตัดสินใจเลือกอาชีพอย่างฉลาด
- รู้จักเตรียมตัวเพื่อประกอบอาชีพ
- รู้จักปรับตัวได้ในการทำงาน และหาความเจริญก้าวหน้าในการทำงาน
- มีความสามารถในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับอาชีพของตน ฯลฯ

3. การแนะแนวส่วนตัวและสังคม (personal & social guidance) หมายถึง กระบวนการที่ช่วยเด็กแต่ละคนให้มีพัฒนาการด้านส่วนตัวและสังคม และมีความสุขในชีวิต เช่น

- มีความเจริญทั้งกายและจิตใจ
- มีความมั่นคงทางอารมณ์
- สามารถปรับตัวได้ดีในสังคม และปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้
- มีความสามารถในการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี
- มีบุคลิกภาพที่สมบูรณ์
- มีสุขอนามัยที่สมบูรณ์และแข็งแรง
- มีคุณธรรม และประพฤติในสิ่งที่ดีงาม
- รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
- มีความสามารถในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตของตนได้อย่างฉลาด ฯลฯ

การแนะแนวทั้ง 3 ประการ บางครั้งก็มีความสัมพันธ์กันหรือกลมกลืนกัน จนไม่สามารถแยกออกจากกันได้เด็ดขาด แต่ที่แยกไว้ก็เพื่อความสะดวกในการเน้นหนักในวิธีดำเนินงานแต่ละด้านให้ได้ผลเด่นชัด นอกจากนี้ในด้านความช่วยเหลือบุคคล เราต้องพิจารณาเด็กทุกด้าน และพิจารณาเด็กทุกคนไปพร้อม ๆ กัน

นิรันดร์ จุลทรัพย์ (2545, หน้า 16) ได้รวบรวมแนวคิดจากนักแนะแนวหลายท่าน และได้นำมาจัดแบ่งประเภทของการแนะแนว แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. การแนะแนวการศึกษา (education guidance) หมายถึง การแนะแนวที่เกี่ยวกับการเล่าเรียนหรือการแนะแนวในโรงเรียน เช่นการแนะแนวทางแก่นักเรียนให้รู้จักวิธีเรียนที่ดี รู้จักวิธีโน้ต รู้จักการอ่านเพิ่มเติม รู้จักเขียนรายงาน รู้จักวิธีใช้ห้องสมุด และรู้จักเลือกสถานศึกษาต่อที่ดี เป็นต้น ดังนั้นสรุปได้ว่าการแนะแนวในการศึกษานั้น ควรจะหมายรวมถึง การแนะแนวในการเลือกสถานที่เรียน การแนะแนวการสอบคัดเลือกเข้าเรียนต่อ และการแนะแนวในการปรับตัวให้เข้ากับชีวิตในโรงเรียนได้ทุกระยะหรือทุก ๆ ตอน

2. การแนะแนวอาชีพ (vocation guidance) หมายถึง กระบวนการช่วยเหลือบุคคลในการเลือกอาชีพ เป็นการเตรียมตัวเพื่อประกอบอาชีพ การแนะแนวในการปรับตัวให้เข้ากับงาน และหาความเจริญก้าวหน้าในงานที่ประกอบนั้น

3. การแนะแนวเกี่ยวกับปัญหาส่วนตัวและสังคม (personal and social guidance) หมายถึง กระบวนการต่าง ๆ ที่ช่วยให้จัดตัวบุคคลให้มีชีวิตหรือความเป็นอยู่ที่มีความสุข มีความเจริญทั้งกายและจิตใจ มีอารมณ์มั่นคงสามารถที่จะปรับตนเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ ให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนฝูงญาติพี่น้องได้อย่างมีความสุข รู้จักการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม รู้จักใช้ถ่ายทอดให้เป็นประโยชน์และรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

สรุปได้ว่าการแนะแนวทั้ง 3 ประเภท มีความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง คือ การแนะแนวทางการศึกษาที่เหมาะสมและตรงกับความต้องการของบุคคลสามารถเลือกอาชีพตามที่ตนเองถนัด การประกอบอาชีพก็จะประสบผลสำเร็จ บุคคลที่ประสบความสำเร็จในอาชีพหรือหน้าที่การงาน หมายถึง ความสำเร็จที่ยิ่งใหญ่ของชีวิตซึ่งจะส่งผลให้บุคคลประสบความสำเร็จในเรื่องส่วนตัวและสังคมด้วยเช่นกัน

ขอบข่ายของบริการแนะแนว

บริการแนะแนวจัดขึ้นเพื่อบริการนักเรียนทุกคน มิใช่บริการเฉพาะนักเรียนคนใดคนหนึ่งมากเป็นพิเศษ แต่ถ้านักเรียนคนใดมีปัญหาเฉพาะด้านบริการแนะแนวก็จะช่วยแก้ไขปัญหานั้น โดยมีเงื่อนไขว่าปัญหาที่เกิดขึ้นนี้ต้องอยู่ในขอบข่ายของปัญหาทางด้านการศึกษา ด้านอาชีพ ด้านส่วนตัวและสังคมที่แท้จริง วัตถุประสงค์ของบริการแนะแนวที่จัดขึ้น เพื่อเป็นการป้องกันมิให้นักเรียนเกิดปัญหาขึ้น หรืออีกประการหนึ่งคือ เพื่อมุ่งที่จะช่วยเหลือในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวนักเรียน และประการสุดท้าย จัดขึ้นเพื่อเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาก้าวหน้ายิ่งขึ้น บริการแนะแนวสำคัญที่จัดขึ้นในโรงเรียนนั้น ประกอบด้วย 5 บริการหลัก ดังที่ วิลสัน แสงศรี (2540, หน้า 14) กล่าวไว้ดังนี้ คือ

1. บริการรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล (individual inventory service)
2. บริการสนเทศ (information service)
3. บริการให้คำปรึกษา (counseling service)
4. บริการจัดวางตัวบุคคล (placement service)
5. บริการติดตามผล (follow-up service)

บริการรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล (individual inventory service)

บริการรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล เป็นงานเกี่ยวกับการศึกษารายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับตัวนักเรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การใช้แบบทดสอบ การเขียนอัตชีวประวัติ สังคมมิติ และการเยี่ยมบ้าน โดยมีการบันทึกข้อมูลในระเบียบสะสม ระเบียบเหตุการณ์ สมุดรายงานประจำตัวผู้เรียน เป็นต้น เพื่อทราบความสนใจ ความถนัด เจตคติ ลักษณะนิสัย อารมณ์ พร้อมทั้งสิ่งแวดล้อมของนักเรียน เช่น สภาพความสัมพันธ์ของสมาชิกภายในบ้าน ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ทั้งนี้เพื่อให้ครูรู้จักนักเรียนและนักเรียนรู้จักตนเองมากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เพื่อนำเอาข้อมูลรายละเอียดดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ต่อการดำเนินงานต่อไป

หลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อช่วยการเก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์ต่อนักเรียน ผู้รับบริการ ซึ่งพนม ลิมอารีย์ (2548, หน้า 47) ได้สรุปหลักการไว้ดังนี้

1. การเก็บข้อมูลควรเริ่มตั้งแต่วาระแรกที่นักเรียนได้เข้ามาเรียนในโรงเรียน ซึ่งจะได้รับความร่วมมือในการให้ข้อมูลด้านต่าง ๆ เป็นอย่างดี
2. การติดตามเก็บข้อมูลนักเรียนควรทำพร้อมกัน ไปด้วยความเจริญเติบโต และก้าวหน้าในการศึกษาของนักเรียน เพื่อช่วยให้ครูและผู้แนะแนวได้มองเห็นพัฒนาการของนักเรียน
3. ข้อมูลของนักเรียนต้องเป็นความลับ นักเรียนจะเกิดความเชื่อถือว่าไว้วางใจ และยินดีให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง

4. การจัดเก็บข้อมูลต้องทำอย่างเป็นระบบ เพื่อนำมาใช้ได้ง่าย มีความสะดวก ในการให้บริการ ข้อมูลนักเรียนที่เก็บรวบรวมจะต้องมีคุณค่า ต้องเป็นข้อมูลที่ถูกต้อง ตรงกับความเป็นจริง สามารถช่วยให้ครูเกิดความเข้าใจในตัวนักเรียนเพิ่มมากขึ้น

นงลักษณ์ ประเสริฐ และจรินทร์ วินทะไชย์ (2548, หน้า 43) กล่าวว่า บริการ รวบรวมข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล เป็นบริการแนะแนวที่ให้ความสำคัญในเรื่อง ความแตกต่างระหว่างบุคคล ทำให้มีการศึกษาสำรวจข้อมูลของแต่ละคนด้วยกลวิธี ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในตนเอง อีกทั้งให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้รู้จักและใช้ข้อมูล สำหรับดำเนินการช่วยเหลือ ป้องกันหรือพัฒนาบุคคลนั้น ได้อย่างเหมาะสม ต้องอาศัย กลวิธี 2 กลวิธี คือ

1. กลวิธีที่ไม่ใช่แบบทดสอบ (non-testing techniques) รวบรวมข้อเท็จจริง เฉพาะบุคคลด้วยวิธีการอย่างง่าย ได้แก่

- 1.1 การสังเกต (observation)
- 1.2 การสัมภาษณ์ (interview)
- 1.3 ระเบียบสะสม (cumulative record)
- 1.4 การศึกษารายกรณี (case study)
- 1.5 การเยี่ยมบ้าน (home visitation)
- 1.6 สังคมมิติ (sociometry)
- 1.7 อัตชีวประวัติ (autobiography)

2. กลวิธีใช้แบบทดสอบ (testing techniques) กลวิธีนี้เป็นการรวบรวมข้อมูล ของบุคคล ใช้แบบสอบถามทางจิตวิทยาที่มีมาตรฐานเพื่อช่วยประกอบการพิจารณา ทำความเข้าใจบุคคลหรือประกอบการตัดสินใจ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

- 2.1 แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ (achievement test)
- 2.2 แบบทดสอบเชาวน์ปัญญา (intelligence test)
- 2.3 แบบทดสอบความถนัด (aptitude test)
- 2.4 แบบทดสอบบุคลิกภาพ (personality test)
- 2.5 แบบสำรวจความสนใจ (interest test)

สรุปได้ว่าบริการรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล เป็นบริการที่หาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับตัวนักเรียน มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้รู้จักนักเรียนตามสภาพความเป็นจริง ได้แก่ ประวัติการเรียน บุคลิกภาพ เชาวน์ปัญญา ความถนัด ความสนใจ ความสามารถ เจตคติ เป็นต้น อันเป็นพื้นฐานให้ผู้แนะแนวได้ช่วยเหลือนักเรียนอย่างถูกต้องยิ่งขึ้น กลวิธีในการรวบรวมข้อมูลทำได้โดยการสัมภาษณ์นักเรียนและบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยการใช้แบบสำรวจหรือแบบสอบถามเขียนอัตชีวประวัติ การทำสังคมมิติ และจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เมื่อนักเรียนมีปัญหาจะได้นำข้อมูลที่ได้นำมาช่วยเหลือนักเรียนได้ทันทั่วถึง การให้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับตัวนักเรียนจึงมีประโยชน์ต่อบริการให้คำปรึกษาและบริการจัดวางตัวบุคคลเป็นอย่างมาก เพราะจะทำให้บริการนั้นดำเนินการไปได้ด้วยดี นอกจากนี้ ข้อมูลต่าง ๆ ยังช่วยให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน สามารถแก้ปัญหาเกี่ยวกับตัวนักเรียนได้อย่างดียิ่งอีกด้วย

บริการสนเทศ (information service)

บริการสนเทศ เป็นบริการรวบรวมและเสนอข้อมูลต่าง ๆ แก่นักเรียนให้รอบรู้เข้าใจทั้งทางด้านการศึกษา การเลือกอาชีพ สังคมและส่วนตัว ดังที่กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ (2545, หน้า 6) กล่าวถึง การบริการสารสนเทศว่า เป็นการให้ข้อมูลข่าวสารความรู้ที่จำเป็นในการตัดสินใจ เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาอาชีพ วัฒนธรรม ศิลธรรม จริยธรรม สุขภาพ โดยนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การบรรยาย อภิปราย จัดป้ายนิเทศ การจัดหาเอกสารคู่มือให้อ่าน ทักษะศึกษา การใช้สื่อภาพยนตร์ วีดิทัศน์ เป็นต้น ข้อมูลที่ถูกต้องและทันสมัย มีความจำเป็นมากในการช่วยให้ผู้เรียนสามารถตัดสินใจได้อย่างเหมาะสมมากขึ้นและป้องกันความล้มเหลว

ลักขณา สริวัฒน์ (2543, หน้า 292) กล่าวว่า บริการสนเทศ บริการให้ข่าวสาร เป็นบริการที่ให้ความรู้แก่นักเรียนในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจและการปรับตัวที่เป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เพื่อนักเรียนจะได้มาอ่านและฟังแล้วได้ความรู้ โดยมีวิธีการที่หลากหลาย

พนม ลิมอารีย์ (2548, หน้า 152) กล่าวว่า บริการสนเทศเป็นส่วนหนึ่งของ โครงการบริการแนะแนว ที่ทำหน้าที่วิเคราะห์สิ่งแวดล้อมที่เป็นปัจจุบันและในอนาคต ของนักเรียน โดยจะเน้นในเรื่องข้อสนเทศด้านอาชีพ ด้านการศึกษา ด้านส่วนตัวและ สังคม

จากการศึกษาแนวความคิดของนักวิชาการสรุปได้ว่า บริการสนเทศ หรือบริการ ข่าวสาร เป็นบริการที่ให้ความรู้แก่นักเรียนในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการ ตัดสินใจ และการปรับตัวที่เป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนได้ศึกษา หาความรู้จากป้ายนิเทศ ป้ายประกาศ เอกสาร วารสาร ทัศนศึกษา การเชิญวิทยากรมา บรรยายเกี่ยวกับเรื่องที่น่าสนใจ เป็นต้น ซึ่งการบริการสนเทศแก่นักเรียนใน โรงเรียนจึงเป็นกิจกรรมที่สำคัญมากที่ครูแนะแนวจะต้องรับผิดชอบดำเนินการ อย่างมีประสิทธิภาพ

บริการให้คำปรึกษา (counseling service)

การให้คำปรึกษาเป็นบริการที่ช่วยให้นักเรียนได้เข้าใจตนเอง เข้าใจสิ่งแวดล้อม เพื่อให้สามารถเลือกและตัดสินใจได้ทั้งด้านการศึกษา อาชีพส่วนตัวและสังคม ตลอดจน สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมในสังคมได้เป็นอย่างดี มีองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ (2545, หน้า 6) ได้กล่าวว่า การบริการให้ คำปรึกษามีจุดมุ่งหมายที่จะช่วยผู้เรียน ทั้งด้านการศึกษา ด้านงานอาชีพ ด้านชีวิตและ สังคมให้เกิดการและเข้าใจตนเอง รู้ว่าปัญหาของตนอยู่ที่ตรงไหน ควรจะแก้ไขตนเอง อย่างไร การแก้ไวนั้นมีที่ทาง และการเลือกทางใดจึงจะเหมาะสมกับตนเองมากที่สุด พร้อมทั้งเกิดความรับผิดชอบในการช่วยตนเองอย่างจริงจัง

วัชร ทรัพย์มี (2546, หน้า 5) ได้สรุปว่า บริการให้คำปรึกษาเป็นกระบวนการ ของสัมพันธภาพระหว่างผู้ให้บริการปรึกษา ซึ่งเป็นนักวิชาชีพที่ได้รับการฝึกอบรม กับผู้รับบริการ ซึ่งต้องการความช่วยเหลือเพื่อให้ผู้รับบริการเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น และเข้าใจสิ่งแวดล้อม ได้ปรับปรุงทักษะในการตัดสินใจ และทักษะในการแก้ปัญหา ตลอดจนปรับปรุงความสามารถในการที่จะทำให้ตนเองพัฒนาขึ้น

นงลักษณ์ ประเสริฐ และจรินทร์ วินทะไชย์ (2548, หน้า 101) ได้กล่าวดังนี้

1. กระบวนการให้คำปรึกษาที่ประสบความสำเร็จ จะต้องเป็นงานต่อเนื่องตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งยุติ ซึ่งผู้ให้การปรึกษาจะต้องปฏิบัติอย่างจริงจัง เข้าใจ มีบรรยากาศเป็นมิตร เป็นส่วนตัวและรักษาความลับ

2. มีปฏิสัมพันธ์ในขณะที่ทำให้การปรึกษา ผู้ให้คำปรึกษาควรรับฟังความคิดเห็น และพยายามเข้าใจปัญหาอย่างถ่องแท้ เลือกวิธีการที่ช่วยให้ผู้รับการปรึกษาเข้าใจตนเอง เข้าใจสิ่งแวดลอม มีแนวทางสามารถแก้ปัญหา ปรับปรุงหรือพัฒนาตนเองได้

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า เป็นบริการที่ช่วยให้นักเรียนเข้าใจตนเอง แล้วนำไปสู่การป้องกันปัญหา ตัดสินใจแก้ปัญหาหรือพัฒนาสิ่งที่ตนเองปรารถนาอย่างเหมาะสม โดยที่นักเรียนผู้ซึ่งได้รับบริการให้คำปรึกษาพร้อมที่จะรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้นตามมา หลังจากการตัดสินใจกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งของตน การให้คำปรึกษาเป็นกระบวนการให้ความช่วยเหลือบุคคลที่ได้รับการฝึกฝนอบรมทางด้าน การให้ความช่วยเหลือทางจิตวิทยาโดยเฉพาะ ให้แก่ผู้ที่มีปัญหาที่มาขอรับการช่วยเหลือ เพื่อช่วยให้ผู้มารับคำปรึกษาเกิดความเข้าใจตนเองและสิ่งแวดลอม รู้จักปรับปรุงแก้ไขตนเอง สามารถนำตนเอง สามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม และในการให้คำปรึกษาว่ามีปัญหาเหมือนกันหรือแตกต่างกัน การให้คำปรึกษาจะให้วิธีการสนทนาอย่างมีหลักการระหว่างครูกับนักเรียนผู้ประสงค์ขอรับคำปรึกษา ครูทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่นักเรียนจะต้องใช้ความรู้ความสามารถที่ผ่านการฝึกฝนเกี่ยวกับการให้คำปรึกษาดีพอสมควร จึงจะสามารถช่วยให้นักเรียนมองเห็นแนวทางในการตัดสินใจของตนได้

บริการจัดวางตัวบุคคล (placement service)

บริการจัดวางตัวบุคคล เป็นบริการที่ช่วยให้นักเรียนประสบความสำเร็จในชีวิต ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษาเล่าเรียน หรือด้านการประกอบอาชีพ เพราะบริการจัดวางตัวบุคคล จะเกี่ยวข้องกับคุณภาพในการปรับตัวของนักเรียนที่มีต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน

ลักษณะ สรวิวัฒน์ (2543, หน้า 302-303) ได้กล่าวว่า บริการจัดวางตัวบุคคลเป็นบริการที่ทางโรงเรียนจัดขึ้นเพื่อให้ความช่วยเหลือ กระตุ้นให้เกิดกำลังใจในตัวนักเรียนแต่ละคน ให้มีการวาง โครงการชีวิตของตนเองทั้งในด้านการศึกษา อาชีพ ส่วนตัวและสังคม เป็นการช่วยเหลือให้นักเรียนแต่ละคนปฏิบัติตามโครงการของตนให้เหมาะสม ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียน ในการเข้าร่วมกิจกรรม ในการประกอบอาชีพ และในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม เนื่องจากได้กระทำการกิจกรรมเหล่านั้น สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด ความสนใจ ค่านิยม ความเชื่อ สภาพร่างกายและฐานะทางเศรษฐกิจของตน

นิรันดร์ จุลทรัพย์ (2545, หน้า 271) ได้ให้ความหมายของการจัดบริการจัดวางตัวบุคคลว่าหมายถึง บริการที่จัดขึ้นเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนทางด้านการเพิ่มพูนประสบการณ์ การได้รับการสงเคราะห์ตามควรแก่กรณีและการปฏิบัติหรือดำเนินตามแผนที่วางไว้ โดยจัดให้เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการ และสภาพปัญหาของนักเรียนแต่ละคนทั้งทางด้านการศึกษา อาชีพ ส่วนตัวและสังคม

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า บริการจัดวางตัวบุคคลเป็นบริการที่จัดขึ้นเพื่อให้ความช่วยเหลือ กระตุ้นให้เกิดกำลังใจในตัวนักเรียนแต่ละคน เป็นกระบวนการที่มีระบบ มีการวางแผนที่จะช่วยนักเรียนได้พิจารณาเป้าหมายในชีวิตของตนเอง พิจารณทางเลือกต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและอาชีพที่เปิดโอกาสให้กับบุคคลอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับอัตลักษณ์ เป็นบริการที่มีคุณค่าและสำคัญยิ่ง ทำให้นักบุคคลมีโอกาสได้รับการพัฒนาศักยภาพให้เจริญสูงสุด สามารถประสบความสำเร็จในด้านการเรียน การทำงานและการประกอบอาชีพ สามารถปกครองตนเอง พึ่งตนเองและเป็นผู้นำที่ดีในสังคม

บริการติดตามผล (follow-up service)

บริการติดตามผล มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการช่วยนักเรียนแต่ละคนให้สามารถแก้ปัญหาและปรับปรุงตนเองในด้านต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม และเพื่อนำข้อมูลที่ได้มานั้นไปใช้ในการประเมินผลการดำเนินงานแนะแนวอื่น ๆ ของโรงเรียน

ลักษณะ สรวิวัฒน์ (2543, หน้า 307-308) กล่าวว่า การบริการติดตามผลเป็นบริการที่ทางโรงเรียนจัดขึ้นเพื่อศึกษาติดตามผลให้กับนักเรียนของตน ไม่ว่าจะยังเรียนอยู่ในโรงเรียนหรือออกจากโรงเรียนไปแล้ว ว่าได้มีการพัฒนาหรือมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นหรือไม่และมากน้อยเพียงไร มีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้าง และช่วยให้ทราบถึงข้อดีและข้อบกพร่องของโครงการให้ความช่วยเหลือ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานต่อไป ให้ถูกต้องเหมาะสม และบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้มากยิ่งขึ้น

พนม ลิมอารีย์ (2548, หน้า 228) ได้สรุปการติดตามผลที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนจากงานแนะแนวของโรงเรียนไว้ 5 ประเภท ดังนี้

1. นักเรียนทั่วไปที่กำลังศึกษาในโรงเรียน เพื่อติดตามว่านักเรียนได้รับประโยชน์จากการบริการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดให้หรือไม่เพียงใด

2. นักเรียนที่ได้รับการแนะแนวไปแล้ว มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีหรือไม่อย่างไร

3. นักเรียนที่ได้รับการศึกษาเป็นรายกรณี ได้แก่ นักเรียนที่ได้รับการช่วยเหลือเนื่องจากมีปัญหารุนแรงบางประการ อาจเป็นด้านการเรียน ด้านอารมณ์หรือการปรับตัวที่จำเป็นต้องได้รับคำปรึกษาเป็นระยะเวลายาวนานพอสมควร นักเรียนประเภทนี้ควรจะได้มีการติดตามผลเป็นระยะ ๆ เพื่อดูว่าผลการให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างไร

4. นักเรียนที่เลื่อนชั้นสูงขึ้นเพื่อศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้น เช่น การปรับตัว หากพบว่ามีปัญหาในเรื่องใดก็จะสามารถให้การช่วยเหลือได้ทันทั่วถึง ทำให้ไม่เป็นอุปสรรคต่อการศึกษาล่าเรียนของนักเรียน

5. นักเรียนที่ออกจากโรงเรียนไปแล้ว เป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดของการติดตามผล เพราะไม่เพียงแต่จะได้ข้อมูลอันแสดงถึงพัฒนาการของนักเรียนที่ออกจากโรงเรียนไปแล้ว แต่ข้อมูลที่ได้จะช่วยสะท้อนให้เห็นผลของการจัดหลักสูตรการเรียน การสอน ตลอดจนบริการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีในโรงเรียนด้วยว่า มีประสิทธิภาพเพียงใดหรือควรปรับปรุงแก้ไขอย่างไร

การจัดบริการแนะแนวที่ได้กล่าวมาแล้ว จะดำเนินการสำเร็จได้มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับผู้บริหารและคณะครูทุกคนในโรงเรียน ที่มีความตระหนักรู้เห็นความสำคัญ และความจำเป็น พร้อมทั้งเล็งเห็นประโยชน์ที่จะได้รับและมีกระบวนการดำเนินงานที่สะดวกและรวดเร็ว เพราะผู้บริหารเป็นผู้มีอำนาจควบคุมการบริหารจัดการงานเรื่องต่าง ๆ ซึ่งอาจจะขอความร่วมมือจากคณะครูในโรงเรียน ผู้ปกครองของนักเรียน ชุมชนและสังคม ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อแก้ปัญหาให้กับนักเรียนได้

งานแนะแนวในโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง

ประวัติโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง

ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยรามคำแหง พุทธศักราช 2514 กำหนดให้มี คณะศึกษาศาสตร์และได้รับอนุมัติจากสภามหาวิทยาลัยรามคำแหง ให้จัดตั้งโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหงขึ้น เพื่อเป็นสถานที่ปฏิบัติการทางด้านศึกษาศาสตร์ และเป็นที่พักอบรมทางวิชาการแก่เยาวชน สภามหาวิทยาลัยได้ออกข้อบังคับมหาวิทยาลัยว่าด้วยโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยมี รศ.ดร.อภิรมย์ ณ นคร รักษาการคณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ในขณะนั้นเป็นประธาน แต่เนื่องจากการจัดสรรงบประมาณแผ่นดินเพื่อก่อสร้างอาคารเรียนและสิ่งจำเป็นอื่น ๆ ไม่สามารถทำได้ทันในปี 2515 ประกอบกับที่ตั้งมหาวิทยาลัยยังไม่แน่นอน โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหงจึงเริ่มรับนักเรียนได้ตั้งแต่ปีการศึกษา 2516 เป็นต้นมา โดยเปิดสอนในลักษณะสหศึกษา (คู่มือนักเรียน โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2550, หน้า 7)

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม
2. มีความซื่อสัตย์สุจริตและกตัญญู
3. มีความเกรงใจผู้อื่น เมตตากรุณา โอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ เพื่อส่วนรวมและรู้จักสามัคคี
4. มีความประหยัด

5. ปฏิบัติตามกรอบประเพณี วัฒนธรรมอันดีงามไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด และของมีนเมา

เป้าหมาย

1. นักศึกษาได้รับความรู้และประสบการณ์ที่ดีจากการฝึกปฏิบัติงานกับสภาพจริง สามารถนำไปเป็นแบบอย่างและแนวทางในการพัฒนาเพิ่มทักษะความรู้ ความสามารถ เพื่อประกอบอาชีพต่อไป

2. มีผลงานการศึกษาค้นคว้าทดลองและวิจัย เพื่อนำไปพัฒนาการเรียนการสอน การบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ตลอดจนเผยแพร่เพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ต่อไป

3. เพื่อให้ผู้เรียนจบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย สามารถสอบแข่งขันเข้าศึกษาต่อในสถาบันอื่น ๆ ได้

4. เป็นผู้ที่มีชื่อเสียง มีความสามารถในการประกอบสัมมาอาชีพ

5. ผู้เรียนที่จบการศึกษาจากโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง เป็นเยาวชน และพลเมืองที่ดี มีคุณภาพของสังคมและประเทศชาติ

วิสัยทัศน์

ศึกษาค้นคว้า ทดลองและวิจัยเพื่อนำไปสู่การเป็นต้นแบบและผู้นำด้านการเรียน การสอน และการจัดการศึกษาให้กับเยาวชนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและสอดคล้อง กับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคเทคโนโลยีและสารสนเทศของผู้เรียนให้ทันสมัย

ปรัชญา

การศึกษา คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม

ปณิธาน

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหงเป็นผู้นำด้านการจัดการเรียนการสอนและ บริหารจัดการด้านการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

พันธกิจ

1. ให้การสนับสนุนและร่วมมือกับคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ในการควบคุมดูแลนิเทศ และประเมินผลการปฏิบัติการฝึกสอนและฝึกงานของนักศึกษา

2. ศึกษาค้นคว้า ทดลองและวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน และการบริหารจัดการระดับมัธยมศึกษา ให้เป็นตัวอย่างการจัดการศึกษาแก่สถานศึกษาทั่วไป

3. มุ่งผลิตและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามคุณสมบัติของ นักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง มีความรู้คู่คุณธรรม เป็นคนที่มีคุณภาพ ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ

4. สนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพของตนเองมีความเป็นเลิศ ทั้งด้านวิชาการ กีฬา ศิลปะ ดนตรี เทคโนโลยี และให้บริการทางวิชาการแก่สังคม

คติพจน์

ความรู้คู่คุณธรรม

คำขวัญ

ลูกพ่อขุน วินัยดี มีปัญญา นำใจนักกีฬา พัฒนาสังคม

ตราประจำโรงเรียน

ตราพ่อขุนรามคำแหงมหาราช

สีประจำโรงเรียน

น้ำเงิน-ทอง

ดอกไม้ประจำโรงเรียน

ดอกสุพรรณนิการ์ (ฝ้ายคำ) (คู่มือนักเรียน โรงเรียน

สาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2550, หน้า 8-9)

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้เป็น คนดี มีปัญญา และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข การจัดกิจกรรมแนะแนวตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน จำเป็นอย่างยิ่งที่สถานศึกษาต้องให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการแนะแนวในมิติใหม่ 7 ประการ ดังนี้

1. ครูทุกคนต้องเป็นครูแนะแนว

2. เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

3. เน้นความเท่าเทียมกันของโอกาสทางการศึกษา

4. พัฒนาระบบการแนะแนวของสถานศึกษา

5. เน้นความสัมพันธ์บ้าน ชุมชนกับ โรงเรียน

6. สร้างเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้ข้อมูลสารสนเทศ

7. พัฒนาศักยภาพของเครือข่ายแนะแนว

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาผู้เรียน จึงได้กำหนดให้มีหน่วยแนะแนวโดยมีอาจารย์แนะแนว ซึ่งได้รับการศึกษาในสาขาจิตวิทยาการศึกษาแนะแนว เป็นผู้ทำหน้าที่สนับสนุนและช่วยเหลือบุคลากรทุกฝ่ายในการพัฒนานักเรียน จัดให้มีกิจกรรมและให้บริการแนะแนวครบ 3 ด้าน ด้านพัฒนาตน ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาต่อและอาชีพ ครอบคลุมบริการ 5 บริการ คือ บริการรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล บริการสนเทศ บริการให้คำปรึกษา บริการจัดวางตัวบุคคล และบริการติดตามผล เพื่อมุ่งส่งเสริมพัฒนานักเรียนให้พัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น พึ่งตนเอง มีทักษะในการเลือกแนวทางการศึกษา การงานอาชีพและการใช้ชีวิตในสังคม มีสุขภาพจิตที่ดี มีจิตสำนึกในการทำประโยชน์ต่อครอบครัว สังคมและประเทศชาติ

กรอบความคิดกิจกรรมแนะแนว

การจัดกิจกรรมแนะแนวมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่สถานศึกษากำหนด และตอบสนองจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ดังนั้นสถานศึกษาควรจัดกิจกรรมให้ครอบคลุมขอบข่ายการจัดกิจกรรมแนะแนวทั้งด้านการศึกษา ด้านการงานและอาชีพ ด้านชีวิตและสังคม โดยมีกรอบความคิดกิจกรรม (หน่วยแนะแนวและให้คำปรึกษา, โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง, ม.ป.ป., หน้า 7-8)

จากกรอบความคิดกิจกรรมแนะแนวซึ่งมีขอบข่ายครอบคลุมด้านการศึกษา ด้านการงานและอาชีพ ด้านชีวิตและสังคม ในการจัดกิจกรรมจำเป็นต้องจัดกิจกรรมทั้ง 3 ด้านไปพร้อม ๆ กัน ดังนั้นจึงได้ผสมผสานและบูรณาการเป็นกลุ่มกิจกรรมใหญ่ ๆ 4 กลุ่ม ดังนี้

1. กิจกรรมรู้จักเข้าใจ เห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น
2. กิจกรรมการแสวงหาและใช้ข้อมูลสารสนเทศ
3. กิจกรรมการตัดสินใจและแก้ปัญหา
4. กิจกรรมการปรับตัวและดำรงชีวิต

กิจกรรมกลุ่มที่ 1 มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนรู้จักเข้าใจ เห็นคุณค่าในตนเอง และผู้อื่น เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถรู้จักตนเองและเข้าใจตนเอง ทั้งในด้าน ความถนัด ความสนใจ ความสามารถ นิสัย อารมณ์ ความภูมิใจ เห็นคุณค่าในตนเอง และผู้อื่น

กิจกรรมกลุ่มที่ 2 มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการแสวงหาและ ใช้ข้อมูลสารสนเทศ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะและวิธีการแสวงหาข้อมูล จากแหล่งต่าง ๆ รวบรวมและจัดระเบียบข้อมูล สามารถจัดระบบกลั่นกรองเลือกใช้ ข้อมูลอย่างฉลาด เหมาะสมและเห็นคุณค่าในการใช้ข้อมูลสารสนเทศ

กิจกรรมกลุ่มที่ 3 มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการตัดสินใจ และแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถกำหนดเป้าหมาย วางแผน วิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินผล ตลอดจนปรับปรุงแผนการดำเนินงาน โดยใช้ข้อมูลคุณธรรมและจริยธรรมเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจ

กิจกรรมกลุ่มที่ 4 มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการปรับตัวและ การดำรงชีวิตอย่างมีความสุข เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจยอมรับตนเองและผู้อื่น มีวุฒิภาวะทางอารมณ์แสดงออกอย่างเหมาะสม มีมนุษยสัมพันธ์ สามารถทำงานร่วมกับ ผู้อื่นและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

จากกรอบความคิดของกิจกรรมแนะแนว ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมแนะแนว 3 ด้าน และแนวทางในการจัดกลุ่มกิจกรรมแนะแนว แบ่งออกเป็น 4 กลุ่มกิจกรรม ดังกล่าวข้างต้น จะนำไปสู่การสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

หลักการจัดกิจกรรมแนะแนว (หน่วยแนะแนวและให้คำปรึกษา, โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ม.ป.ป., หน้า 1)

การจัดกิจกรรมแนะแนว มีหลักการดังนี้

1. จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการ ความสนใจและ ธรรมชาติของผู้เรียน
2. จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา ที่สนองตอบจุดหมาย ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
3. จัดกิจกรรมเพื่อผู้เรียนทุกคน โดยครอบคลุมด้านการศึกษา การงาน อาชีพ

ชีวิตและสังคม

4. จัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยผู้เรียนมีอิสระในการคิดและตัดสินใจ
5. จัดกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองให้มากที่สุด ด้วยการปฏิบัติ

จนเกิดทักษะหรือการเรียนรู้

6. ให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม โดยครูแนะแนวทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงและประสานงาน

การจัดบริการแนะแนว 5 บริการ (หน่วยแนะแนวและให้คำปรึกษา, โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง, ม.ป.ป., หน้า 10)

1. บริการศึกษาและรวบรวมข้อมูลนักเรียนรายบุคคล จุดมุ่งหมายเพื่อให้รู้จักนักเรียน ในทุกด้านและช่วยให้นักเรียนรู้จักตนเองทุกด้านเช่นกัน
2. บริการสนเทศ จุดมุ่งหมายเพื่อให้ข่าวสารความรู้ที่จำเป็นแก่นักเรียนเกี่ยวกับการศึกษา อาชีพ และการพัฒนาบุคลิกภาพ
3. บริการให้คำปรึกษา จุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนสามารถตัดสินใจและแก้ปัญหาด้วยตนเอง
4. บริการการจัดวางตัวบุคคล จุดมุ่งหมายเพื่อจัดให้นักเรียนได้ตัดสินใจดำเนินตามแผนของตนตลอดจนการช่วยเหลือ แก้ไขหรือมีการฝึกฝนให้มีประสบการณ์ที่เหมาะสมแก่กรณี
5. บริการการติดตามและประเมินผล จุดมุ่งหมายเพื่อติดตามผลนักเรียนทั้งในปัจจุบันและจบการศึกษา

การศึกษาและรวบรวมข้อมูลรายบุคคล (หน่วยแนะแนวและให้คำปรึกษา, โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง, ม.ป.ป., หน้า 11)

การจัดบริการแนะแนวให้สอดคล้องกับนักเรียน จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลของนักเรียนในด้านต่าง ๆ อย่างครบถ้วน ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน ซึ่งต้องใช้เทคนิคและเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เหมาะสมกับสภาพของนักเรียนแต่ละคน

วิธีการต่าง ๆ ที่ใช้ในการศึกษาและรวบรวมข้อมูลนักเรียน มีดังนี้

1. การสังเกต
2. การสัมภาษณ์

3. การใช้แบบสอบถาม

4. การทำอัตชีวประวัติ

5. การเยี่ยมบ้าน

6. การทำสังคมมิติ

7. การทำระเบียบสะสม

วิธีการรวบรวมข้อมูลนักเรียน

1. กำหนดข้อมูลที่จะเก็บข้อมูลในเรื่องใดบ้าง พร้อมรายละเอียด

2. รวบรวมข้อมูลจากหลายแหล่ง หลายวิธีการและบันทึกในระเบียบสะสม

3. วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปใช้

บริการสนเทศ (หน่วยแนะแนวและให้คำปรึกษา, โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย
รามคำแหง, ม.ป.ป., หน้า 12-13)

ข้อมูลข่าวสารทางการแนะแนวเป็นสิ่งที่ช่วยให้นักเรียนได้รู้จักตัดสินใจ
ดังนั้นข้อมูลต่าง ๆ จึงต้องเป็นปัจจุบัน ถูกต้อง ทันเหตุการณ์และเพียงพอที่จะให้นักเรียน
ได้ใช้ประโยชน์ การเสนอข้อมูลควรเสนอครอบคลุมทั้งด้านการศึกษา อาชีพ และ
การพัฒนาตนเองด้วยเทคนิคที่เหมาะสมอย่างต่อเนื่อง

การจัดบริการสนเทศด้านการศึกษา

การจัดบริการสนเทศด้านการศึกษา ควรเสนอข้อมูลทุกชนิดเกี่ยวกับการส่งเสริม
ประสิทธิภาพการเรียนของนักเรียน และแนวทางในการศึกษาต่อในระดับต่าง ๆ
ตลอดจนหลักสูตรและวิธีการศึกษาในแต่ละระดับ ข้อมูลด้านการศึกษาที่ควรเสนอ
ให้นักเรียน เช่น

1. ความรู้เรื่องหลักสูตรที่เรียนอยู่

2. การเลือกวิชาเรียนที่เหมาะสมกับการศึกษาต่อและอาชีพ

3. วิธีการเรียนที่มีประสิทธิภาพ

4. ประชาสัมพันธ์นักเรียนเข้าร่วม โครงการต่าง ๆ ตามที่สนใจ

5. จัดเชิญวิทยากรบรรยายให้ความรู้ด้านการศึกษา

6. ปัญหาและอุปสรรคในการเรียนและวิธีการป้องกันแก้ไข

7. การสมัครสอบโควต้าและสอบตรงของสถาบันศึกษาในระดับอุดมศึกษา

8. การเตรียมตัวสอบ

9. แนวทางศึกษาต่อ

การจัดบริการสนเทศด้านอาชีพ

การจัดบริการสนเทศด้านอาชีพ ควรเสนอข้อมูลทุกชนิดเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ เพื่อให้นักเรียนได้นำไปพิจารณาวางแผนประกอบการตัดสินใจเลือกอาชีพได้อย่างเหมาะสมข้อมูลที่ควรเสนอให้นักเรียนควรทราบ เช่น

1. โลกกว้างของงานอาชีพ

2. รายละเอียดของงานอาชีพ เช่น ลักษณะงานอาชีพ คุณสมบัติของผู้ประกอบอาชีพ รายได้ ความก้าวหน้า สวัสดิการ ข้อดี ข้อเสียของอาชีพนั้น ๆ สถานที่ปฏิบัติงาน และวิธีการสมัครงาน เป็นต้น

3. ความต้องการของตลาดแรงงาน

4. การขยายตัวของงานอาชีพ

5. ห้องสมุดอาชีพ

การจัดบริการสนเทศด้านการพัฒนาบุคลิกภาพ

การจัดบริการสนเทศด้านการพัฒนาบุคลิกภาพ ควรเสนอข้อมูลเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักวิธีการปรับตัวได้อย่างเหมาะสม ข้อมูลด้านสังคมและการปรับตัวที่ควรเสนอให้นักเรียนทราบ เช่น

1. การรู้จักตนเองในด้านต่าง ๆ เช่น ความสนใจ ความสามารถ ความถนัด บุคลิกภาพ และเจตคติ เป็นต้น

2. บุคลิกภาพที่ดี

3. การรักษาสุขภาพกาย สุขภาพจิต

4. การควบคุมอารมณ์

5. การคบเพื่อน

6. การครองตนในวัยรุ่น

7. การเข้าสังคม

8. ความรู้เรื่องชีวิตและครอบครัว

9. การปรับตัวในด้านต่าง ๆ

การจัดบริการสนเทศ

1. การจัดป้ายนิเทศ
2. การจัดทำเอกสาร
3. ห้องสมุดอาชีพ
4. การจัดนิทรรศการ
5. การจัดปฐมนิเทศและปัจฉิมนิเทศ
6. เชิญวิทยากรบรรยายให้ข้อมูล

บริการให้คำปรึกษา (หน่วยแนะแนวและให้คำปรึกษา, โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง, ม.ป.ป., หน้า 14-15)

การให้คำปรึกษาเป็นบริการสำคัญของการแนะแนวที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และเข้าใจตนเอง เพื่อเป็นการป้องกันปัญหา แก้ปัญหาและพัฒนาตนเองอย่างมั่นใจและมีประสิทธิภาพ ช่วยลดความวิตกกังวลของนักเรียนและสามารถให้นักเรียนตัดสินใจเลือกวิธีแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม

การดำเนินการให้คำปรึกษา

1. วิเคราะห์พฤติกรรมนักเรียน โดยการสังเกต การวิเคราะห์ข้อมูลจากระเบียนสะสมแบบสำรวจต่าง ๆ
  2. ให้คำปรึกษาด้วยวิธีการหลาย ๆ อย่าง จนนักเรียนสามารถเข้าใจปัญหาและตัดสินใจด้วยตนเองได้ ซึ่งครูไม่ควรตัดสินใจให้
  3. ให้ความรู้กับนักเรียนที่ทำหน้าที่ให้คำปรึกษากับกลุ่มเพื่อน ในลักษณะเพื่อนช่วยเพื่อน โดยเริ่มให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการใช้ภาษา การทำความเข้าใจปัญหาและการแก้ปัญหากับนักเรียนที่ทำหน้าที่ให้คำปรึกษา
  4. บันทึกการให้คำปรึกษาทุกครั้งที่มีการให้คำปรึกษา เพื่อดูความเปลี่ยนแปลง
- คุณสมบัติผู้ให้คำปรึกษา**
1. เป็นมิตรกับคนทั่วไป
  2. เปิดเผยและจริงใจ
  3. ตั้งใจและรับทราบปัญหาด้วยความเอาใจใส่อย่างแท้จริง
  4. มีอารมณ์มั่นคงและจิตใจหนักแน่น

5. จับประเด็นปัญหาที่สำคัญได้รวดเร็ว
  6. เก็บความลับของผู้มาขอคำปรึกษาได้อย่างดี
  7. มีพื้นฐานความรู้ทางจิตวิทยา
  8. ควรได้รับการฝึกฝนทักษะในการให้คำปรึกษา
- หลักการให้คำปรึกษา

1. ต้องสร้างสัมพันธภาพ เป็นการช่วยสร้างความมั่นใจแก่ผู้มาขอรับคำปรึกษา
สร้างบรรยากาศให้เป็นกันเอง ด้วยท่าที วาจา สายตาเป็นมิตร

2. การใช้คำพูดและท่าทีในการให้คำปรึกษา

2.1 สนใจรับฟังด้วยท่าทียอมรับและเข้าใจผู้มาขอคำปรึกษาอย่างจริงใจ

2.2 ให้ผู้มารับคำปรึกษาระบายความรู้สึกอย่างเต็มที่

2.3 ใช้คำถามเพื่อให้ผู้มาปรึกษาได้คิด

2.4 รู้จังหวะในการใช้คำถามสอดแทรก

2.5 รู้จักให้กำลังใจ ความมั่นใจแก่ผู้มาขอคำปรึกษา

2.6 รู้จักผ่อนคลายความตึงเครียดหรือบรรยากาศที่อึดอัด

3. การยุติการให้คำปรึกษา การสร้างความประทับใจและหากต้องมีการให้คำปรึกษาอีก ต้องมีการนัดหมายพร้อมกับแสดงให้ผู้รับคำปรึกษาเกิดความอบอุ่น

การจัดวางตัวบุคคล (หน่วยแนะแนวและให้คำปรึกษา, โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง, ม.ป.ป., หน้า 16-17)

บริการจัดวางตัวบุคคลได้รับประสบการณ์การฝึกฝน หรือได้รับการสงเคราะห์ตามควรแก่กรณี โดยจัดให้สอดคล้องกับความต้องการและสภาพปัญหาของนักเรียนแต่ละคน ทั้งด้านการศึกษา อาชีพส่วนตัวและสังคม

ขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาปัญหาและความต้องการของนักเรียน โดยคณะกรรมการฝ่ายบริการจัดวางตัวบุคคลประสานงานกับฝ่ายรวบรวมข้อมูล เพื่อทราบปัญหาและความต้องการของนักเรียนแล้วนำไปจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกัน

2. จัดทำปฏิทินงานจัดวางตัวบุคคล

ตาราง 1

ปฏิทินปฏิบัติงานจัดวางตัวบุคคล

เดือน	วันที่	กิจกรรม	วิธีการ
พฤษภาคม		สำรวจปัญหาเฉพาะด้าน ของนักเรียนรายบุคคล	1. สืบค้นข้อมูลของนักเรียนที่มี ปัญหาด้วยวิธีการต่าง ๆ 2. วิเคราะห์สาเหตุของปัญหา เพื่อให้ความช่วยเหลือตาม ความเหมาะสมแก่กรณี
มิถุนายน		ประสานงานกับหน่วยงาน ทุนการศึกษาและเงินกู้ เพื่อการศึกษา	1. สำรวจและสัมภาษณ์เพื่อหาข้อมูล เกี่ยวกับนักเรียนที่ต้องการ รับทุนอุดหนุน 2. คัดเลือกนักเรียนที่มี ความเหมาะสมเพื่อรับทุน 3. ติดตามผลการใช้เงินทุนการศึกษา
มิถุนายน ถึงสิ้นปี การศึกษา		จัดกลุ่มสนใจต่าง ๆ ส่งเสริมบุคลิกภาพหรือ เพื่อตอบสนองความสนใจ พิเศษ	1. สำรวจปัญหาหรือความต้องการ พิเศษของนักเรียน 2. จัดกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อ ส่งเสริมบุคลิกภาพหรือ สนองความสนใจที่แตกต่างกัน 3. จัดนักเรียนเข้ากลุ่มตามความ เหมาะสม

3. จัดทำโครงการปฏิบัติงานซึ่งเป็นรายละเอียดในการปฏิบัติงานแต่ละกิจกรรม
อันจะทำให้ผู้ปฏิบัติงาน ผู้รับผิดชอบ และผู้ที่เกี่ยวข้องทราบวัตถุประสงค์ของกิจกรรม
วิธีการดำเนินงาน สามารถปฏิบัติงานได้อย่างราบรื่น

การติดตามและประเมินผล (หน่วยแนะแนวและให้คำปรึกษา, โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง, ม.ป.ป., หน้า 19)

นักเรียนที่ได้รับบริการแนะแนวของโรงเรียนแล้ว ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงตามเป้าหมายของแต่ละบริการ การติดตามผลจะช่วยให้ทราบว่านักเรียนได้พัฒนาไปมากน้อยเพียงใด และยังได้ทราบแนวทางเพื่อการปรับปรุงบริการแนะแนวต่อไป

การติดตามผล

การติดตามผลมี 2 ประเภท ได้แก่

1. ติดตามผลนักเรียน แบ่งได้ 2 กลุ่ม คือนักเรียนที่กำลังเรียน และนักเรียนที่ออกจากโรงเรียนไปแล้ว ทั้งที่ออกจากโรงเรียนเพราะจบการศึกษาและที่ออกกลางคัน

2. ติดตามผลการปฏิบัติงานแนะแนวทั้งหมดในโรงเรียน

การติดตามผล อาจใช้วิธีการหนึ่งหรือหลายวิธีการขึ้นอยู่กับความเหมาะสม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงที่สุด เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ และการใช้แบบสอบถาม

การประเมินผล

ผู้ประเมินอาจเป็นครูแนะแนว หรือคณะกรรมการแนะแนวก็ได้ มีขั้นตอนดังนี้

1. รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการติดตามผล
2. วิเคราะห์ข้อมูล
3. จัดทำรายงานการประเมินผล

การรายงานผลการปฏิบัติงานแนะแนว

บริการแนะแนวเป็นบริการที่ต้องรายงานผลการปฏิบัติงาน ดังนั้นจึงต้องมีปฏิทินการปฏิบัติงาน และแบบรายงานเพื่อการติดตามและรายงานผลการปฏิบัติงาน ดังนี้

1. บันทึกรายงานการปฏิบัติงานเสนอผู้บริหาร อย่างน้อยปีละครั้ง
2. มีรูปแบบการรายงานที่ชัดเจน สามารถเข้าใจง่าย
3. ใช้เทคนิคการรายงานให้น่าสนใจ เช่น แผนภูมิ รูปภาพ สื่อคอมพิวเตอร์

วัตถุประสงค์หลักของงานแนะแนว

การจัดกิจกรรมแนะแนว มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ ดังนี้ (หน่วยแนะแนวและให้คำปรึกษา, โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง, ม.ป.ป., หน้า 1)

1. เพื่อให้ผู้เรียนค้นพบความถนัด ความสามารถ ความสนใจของตนเอง รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น
2. เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักการแสวงหาความรู้จากข้อมูล ข่าวสาร แหล่งเรียนรู้ ทั้งด้านการศึกษา อาชีพ ส่วนตัว สังคม เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนเลือกแนวทางการศึกษา อาชีพ ได้เหมาะสมสอดคล้องกับศักยภาพของตนเอง
3. เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาบุคลิกภาพ และปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข
4. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ในงานอาชีพและมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต
5. เพื่อให้ผู้เรียนมีค่านิยมที่ดีงามในการดำเนินชีวิต เสริมสร้างวินัย คุณธรรมและจริยธรรมแก่ผู้เรียน
6. เพื่อให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกในการรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว สังคมและประเทศชาติ

ขอบข่ายของกิจกรรมแนะแนว

ในการจัดกิจกรรมแนะแนวให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ข้างต้น จึงควรจัดให้ครอบคลุมขอบข่ายดังนี้ (หน่วยแนะแนวและให้คำปรึกษา, โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง, ม.ป.ป., หน้า 2)

1. การจัดกิจกรรมแนะแนวด้านการศึกษา มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองในด้านการเรียนอย่างเต็มตามศักยภาพ
2. การจัดกิจกรรมแนะแนวด้านการทำงานและอาชีพ มุ่งให้ผู้เรียนได้รู้จักตนเองในทุกด้าน รู้โลกของงานอาชีพอย่างหลากหลาย มีเจตคติที่ดีและทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในอาชีพ มีการเตรียมตัวสู่อาชีพตลอดจนมีการพัฒนางานอาชีพตามที่ตนเองถนัดและสนใจ

3. การจัดกิจกรรมด้านชีวิตและสังคม มุ่งให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ มีเจตคติที่ดีต่อการมีชีวิตที่ดี มีคุณภาพ มีทักษะในการดำเนินชีวิตและสามารถปรับตัวให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ลักษณะของกิจกรรมแนะแนว

กิจกรรมการแนะแนวเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะสำคัญ ดังต่อไปนี้ (หน่วยแนะแนว และให้คำปรึกษา, โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง, ม.ป.ป., หน้า 2-3)

1. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ค้นพบความถนัด ความสามารถและความสนใจของผู้เรียน
2. สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการศึกษา ชีวิตและสังคม เพื่อใช้ในการวางแผนการเรียน การศึกษาต่อ และอาชีพที่เหมาะสมกับตนเอง
3. เสริมสร้างทักษะต่าง ๆ ให้ผู้เรียนพัฒนาบุคลิกภาพและปรับตัวกับสิ่งแวดล้อม สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข
4. เสริมสร้างค่านิยมที่ดี มีวินัย คุณธรรมและจริยธรรม
5. เพิ่มพูนประสบการณ์เพื่อเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ และทักษะในวิชาการต่าง ๆ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ มีนิสัยรักการทำงานและสามารถเลือกอาชีพได้เหมาะสมกับตนเอง
6. จัดกลุ่มผู้เรียนเพื่อทำกิจกรรม หรือครูเป็นผู้ริเริ่มเป็นที่ปรึกษาอยู่บนพื้นฐานความต้องการของผู้เรียน เพื่อทำกิจกรรมที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้รับการส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ และแก้ปัญหาผู้เรียนได้
7. จัดกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหา ส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน
8. เป็นกิจกรรมที่ไม่เน้นเนื้อหาวิชาการแต่เน้นการสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และบูรณาการให้สอดคล้องกับชีวิตจริง
9. วัดและประเมินผลในแต่ละกิจกรรม โดยมีการประเมินผลจากเวลาการเข้าร่วมกิจกรรม การผ่านจุดประสงค์ของกิจกรรมที่แสดงถึงการพัฒนาของผู้เรียน เพื่อนำไปใช้ในการผ่านช่วงชั้น

10. สรุปการประเมินผลพัฒนาการของผู้เรียน ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด และนำเสนอผู้ที่เกี่ยวข้อง

กระบวนการกิจกรรมแนะแนว

(หน่วยแนะแนวและให้คำปรึกษา, โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัษรรมคำแหง, ม.ป.ป., หน้า 3)

1. สำรวจสภาพปัญหา ความต้องการและความสนใจของผู้เรียน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดแนวทางและแผนการจัดกิจกรรมแนะแนว
2. ศึกษาวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลของผู้เรียนที่ได้จากการสำรวจ เพื่อทราบปัญหา ความต้องการและความสนใจในการกำหนดรายละเอียดของกิจกรรมแนะแนว
3. กำหนดสัดส่วนสาระของกิจกรรมในแต่ละด้าน ครอบคลุมด้านการศึกษางานและอาชีพ ชีวิตและสังคมให้ได้สัดส่วนที่เหมาะสม โดยยึดสภาพปัญหา ความต้องการและความสนใจตลอดจนธรรมชาติและผู้เรียนเป็นหลัก ทั้งนี้ครูและผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดสาระของกิจกรรม
4. กำหนดแผนการจัดกิจกรรมแนะแนว เมื่อกำหนดสัดส่วนสาระของกิจกรรมในแต่ละด้านแล้วว่า แต่ละภาคเรียนจะต้องจัดกิจกรรมแนะแนวในเนื้อหาสาระด้านใด จำนวนกี่ชั่วโมง ต่อมาจะต้องกำหนดรายละเอียดของแต่ละด้านไว้ให้ชัดเจนว่าควรมีเรื่องอะไรบ้าง เพื่อจะได้จัดทำเป็นรายละเอียดของแต่ละกิจกรรมย่อยต่อไป
5. การจัดทำรายละเอียดของแต่ละกิจกรรม เริ่มตั้งแต่ชื่อกิจกรรม จุดประสงค์ เวลาเนื้อหา/สาระ วิธีดำเนินกิจกรรม สื่อ/อุปกรณ์ และการประเมินผล
6. ปฏิบัติตามแผน วัดประเมินผล และสรุปรายงาน

ตัววัดความสำเร็จในการจัดกิจกรรมแนะแนว

สถานศึกษาจัดทำตัวชี้วัดความสำเร็จในการจัดกิจกรรมแนะแนว เพื่อตรวจสอบความสำเร็จตามความเหมาะสมของสภาพแต่ละสถานศึกษา ดังตัวอย่างต่อไปนี้ (หน่วยแนะแนวและให้คำปรึกษา, โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง, ม.ป.ป., หน้า 4-5)

1. ด้านผลผลิต

- 1.1 ผู้เรียนรู้ความสนใจ ความถนัด ความสามารถของตนเอง
- 1.2 ผู้เรียนรักและเห็นคุณค่า ภูมิใจในตนเองและผู้อื่น
- 1.3 ผู้เรียนรู้จักแสวงหาข้อมูลสารสนเทศ ในการพัฒนาตนเองด้านการศึกษา การงานและอาชีพ ชีวิตและสังคม
- 1.4 ผู้เรียนใช้ข้อมูลสารสนเทศในการพัฒนาตนเองด้านการศึกษา การงานและอาชีพ ชีวิตและสังคม
- 1.5 ผู้เรียนมีเป้าหมายชีวิต รู้จักวางแผนชีวิตด้านการศึกษา การงานและอาชีพ ได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับศักยภาพของตนเองได้
- 1.6 ผู้เรียนสามารถตัดสินใจและแก้ปัญหาของตนเอง
- 1.7 ผู้เรียนรู้จักหลีกเลี่ยงจากอบายมุขทุกประเภท หรือสิ่งที่เป็นภัยต่อชีวิต
- 1.8 ผู้เรียนมีวุฒิภาวะอารมณ์
- 1.9 ผู้เรียนสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม
- 1.10 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ

2. ด้านกระบวนการ

- 2.1 มีการดำเนินการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้เรียน และจัดทำข้อมูลอย่างเป็นระบบทันสมัยอยู่เสมอ
- 2.2 มีการจัด โปรแกรมชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการความสนใจของผู้เรียน เช่น ชุดกิจกรรมการรักและเห็นคุณค่าในตนเอง ชุดกิจกรรมการสร้างประสิทธิภาพการเรียน ชุดกิจกรรมพัฒนาบุคลิกภาพ ชุดกิจกรรมพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิต ชุดกิจกรรมพัฒนาวุฒิภาวะทางอารมณ์ ศีลธรรมและจริยธรรม

2.3 มีการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดกิจกรรมและเสนอแนะวิธีการจัดกิจกรรมที่จะช่วยผู้เรียนสนุกสนาน แปลกใหม่และน่าสนใจนำไปสู่พัฒนาการด้านต่าง ๆ และสามารถแก้ไขปัญหาผู้เรียนได้

2.4 มีการให้ข้อมูลสารสนเทศที่ทันสมัย เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย

2.5 มีการประสานสัมพันธ์กับผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอและหลากหลายรูปแบบ เน้นการร่วมกันพัฒนาผู้เรียน

2.6 มีการจัดโครงการ/กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างหลากหลายตามสภาพปัญหาและตามความสนใจของผู้เรียน

2.7 มีการจัดกิจกรรมที่อาศัยกระบวนการกลุ่มทางจิตวิทยาและการแนะแนวในการพัฒนาผู้เรียน

2.8 มีการจัดกิจกรรมทั้งในและนอกเวลาเรียน ให้ครูและผู้เรียนได้คุ้นเคยใกล้ชิดกัน เช่น กิจกรรมวันพบพ่อครู แม่ครู วันลูกศิษย์ ฯลฯ

3. ด้านปัจจัย

3.1 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและเห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรมแนะแนว

3.2 ครูทุกคนตระหนักเห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรมแนะแนว และมีความเข้าใจพื้นฐานด้านจิตวิทยาและการแนะแนว

3.3 ครูทุกคนมีบทบาทในการดำเนินการจัดกิจกรรมแนะแนว

3.4 ผู้ปกครองรับรู้และมีส่วนให้การสนับสนุนในการจัดกิจกรรมแนะแนว

3.5 มีคณะทำงานที่รับผิดชอบการจัดกิจกรรมแนะแนวโดยตรง

3.6 มีแผนการดำเนินการจัดกิจกรรมแนะแนวที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม

3.7 มีโครงการกิจกรรมแนะแนวสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการความสนใจของผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมายและชุมชน

3.8 มีแนวปฏิบัติในการจัดกิจกรรมแนะแนวและมีการปฏิบัติอย่างจริงจัง

3.9 มีเครื่องมือการรู้จักและเข้าใจผู้เรียนที่หลากหลาย ที่นำไปใช้กับผู้เรียน

การประเมินผลการจัดกิจกรรมแนะแนว

ในการประเมินผลการจัดกิจกรรมแนะแนว ครูผู้รับผิดชอบการจัดกิจกรรมแนะแนวผู้เรียน ผู้ปกครองมีภารกิจที่ต้องรับผิดชอบร่วมกัน ดังนี้ (หน่วยแนะแนวและให้คำปรึกษา, โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง, ม.ป.ป., หน้า 5-6)

1. ครูผู้จัดกิจกรรมแนะแนว

1.1 ต้องจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะตามวัตถุประสงค์สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ที่สถานศึกษากำหนด และตามสภาพความต้องการปัญหาของผู้เรียน

1.2 ต้องรายงานเวลาและพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรม

1.3 ต้องศึกษา ติดตามและพัฒนาผู้เรียนในกรณีที่ผู้เรียนไม่เข้าร่วมกิจกรรม

1.4 ต้องประเมินผลผู้เรียน โดยดูการพัฒนาการของผู้เรียนเป็นสำคัญ ในกรณีที่ผลการประเมินยังไม่ผ่าน ให้ครูผู้จัดกิจกรรมดำเนินการให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมซ้ำหรือเพิ่มเติม จนกระทั่งผู้เรียนเกิดคุณลักษณะตามวัตถุประสงค์ที่สถานศึกษากำหนด

1.5 บันทึกผลการติดตามและประเมินผลผู้เรียนไว้เป็นหลักฐาน

2. ผู้เรียน

2.1 ต้องมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด โดยมีหลักฐานแสดงเวลาการเข้าร่วมกิจกรรม

2.2 ต้องปฏิบัติกิจกรรมเพิ่มเติมตามที่ครูผู้รับผิดชอบการจัดกิจกรรมมอบหมาย ถ้าไม่เกิดคุณลักษณะตามวัตถุประสงค์ที่สถานศึกษากำหนด

3. ผู้ปกครอง

ผู้ปกครองควรมีส่วนร่วมในการประเมินผลพัฒนาการของผู้เรียน มีการบันทึกสรุปพัฒนาการและการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียน สามารถเลือกใช้วิธีการประเมินผลหลากหลายวิธีการ ตามความเหมาะสม ดังต่อไปนี้

- แฟ้มสะสมผลงาน	- การประเมินตามสภาพจริง
- การประเมินตนเอง	- การประเมินโดยกลุ่ม/เพื่อน
- การสังเกต	- การสัมภาษณ์
- การเขียนรายงาน	- หลักฐานการเข้าร่วมกิจกรรมและอื่น ๆ

บุคลากรงานแนะแนว

บุคลากรงานแนะแนวมีหน้าที่ความรับผิดชอบภาระงานในการแนะแนว 5 งานหลัก โดยมีบุคลากรแนะแนวทั้งหมด 5 ท่าน ดังนี้

1. อาจารย์ อุดมรัตน์ จรัสศรี

หัวหน้าหน่วยแนะแนวและเป็นกรรมการบริหารสถานศึกษา หน้าที่รับผิดชอบ คือ สอนกิจกรรมแนะแนวชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 5 เป็นกรรมการพัฒนาองค์กรนักเรียน รับผิดชอบภาระงานให้คำปรึกษาแก่นักเรียน ผู้ปกครอง เพื่อนครู และชุมชนให้ความรู้เชิงจิตวิทยาแก่นักเรียน ครู ผู้ปกครองและชุมชน เพื่อป้องกันปัญหา และส่งเสริมสุขภาพจิต จัดบริการทุนการศึกษาและสัมภาษณ์นักเรียนที่ขอรับทุน จัดกรรมการจัดงานปฐมนิเทศชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จัดกรรมการจัดงานปัจฉิมนิเทศ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ร่วมกับองค์กรพัฒนานักเรียน รับผิดชอบงานโครงการงบประมาณ ของงานแนะแนวให้ดำเนินไปตามเป้าหมายที่วางไว้ จัดทำแบบทดสอบเชิงจิตวิทยา ดำเนินการทดสอบและแปลผล ทำหน้าที่ประสานงานทำวิจัยเพื่อพัฒนานักเรียน โดยบุคลากรของโรงเรียนและบุคลากรจากหน่วยงานภายนอก จัดกิจกรรมแนะแนว การศึกษาต่อให้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เป็น กรรมการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จัดวางแผนบริหารงานแนะแนวให้สอดคล้อง กับระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ทำการประเมินผลก่อนการปฏิบัติงานระหว่าง ปฏิบัติงาน หลังการปฏิบัติงานและรายงานผล ตรวจสอบแผนการสอนกิจกรรมแนะแนว ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จัดนิเทศการสอนนักศึกษาที่มาฝึกสอน นิเทศการสอนแก่ครูแนะแนว ประสานงานกับบุคลากรและหน่วยงานภายในและ ภายนอกโรงเรียน ทำการสัมภาษณ์นักเรียนที่สอบเข้าเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กรรมการสวัสดิการ โรงเรียน กรรมการจัดหาทุนการศึกษา กรรมการกีฬาของนักเรียน กรรมการสหกรณ์ร้านค้า รับผิดชอบการสมัครสอบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 6 รวมถึงรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย จากฝ่ายต่าง ๆ ทั้งใน โรงเรียน และนอกโรงเรียน

2. อาจารย์ มาลี ศรีสมปอง

เลขานุการหน่วยแนะแนว หน้าที่รับผิดชอบ คือ สอนกิจกรรมชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 EP ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 EP ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สอนกิจกรรมแนะแนวชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จัดทำเพิ่มการศึกษาและอาชีพ จัดทำแหล่งข้อมูลการศึกษาแยกตามสถาบันต่าง ๆ แนะนำการศึกษาต่อและอาชีพให้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ให้คำปรึกษานักเรียนและผู้ปกครอง เป็นกรรมการงานปฐมนิเทศนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กรรมการงานปัจฉิมนิเทศนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สัมภาษณ์นักเรียนที่สอบเข้าเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สัมภาษณ์นักเรียนที่ขอรับทุนการศึกษา กรรมการองค์กรพัฒนาผู้เรียน กรรมการเวรประจำวัน ร่วมรับผิดชอบงานโครงการแนะแนวรับผิดชอบทุนการศึกษาภายในโรงเรียน กรรมการการสหกรณ์ร้านค้า กรรมการสวัสดิการ กรรมการพิจารณาทุนการศึกษา นิเทศการสอนของนักศึกษาฝึกสอน กรรมการกีฬาของนักเรียน กรรมการร้านค้า และรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมายจากฝ่ายต่าง ๆ ของโรงเรียน

3. อาจารย์นิภา สมิตะศิริ

หน้าที่รับผิดชอบ คือ สอนกิจกรรมแนะแนวชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สอนกิจกรรมวิชาทหารรักษาดินแดน สัมภาษณ์นักเรียนที่ขอรับทุนการศึกษา ร่วมรับผิดชอบงานโครงการแนะแนว ให้คำปรึกษาแก่นักเรียนและผู้ปกครอง กรรมการงานนิเทศชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กรรมการกีฬาของโรงเรียนกรรมการเวรประจำวัน รวมถึงรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมายจากฝ่ายต่าง ๆ ของโรงเรียน

4. อาจารย์พรมณีนี โสชิน

หน้าที่รับผิดชอบ คือ งานสอนกิจกรรมแนะแนวชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สอนวิชาลูกเสือ-เนตรนารีชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สอนวิชาลูกเสือ-เนตรนารีชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 งานด้านกิจกรรมแนะแนวที่รับผิดชอบ ได้แก่ ทุนการศึกษาต่อ การจัดโควต่านักเรียน งานแนะแนวการศึกษาต่อ งานติดตามผลและประเมินผลนักเรียนที่จบช่วงชั้น งานเวรประจำวันให้บริการในหน่วยแนะแนว งานการจัดโครงการแนะแนวการศึกษาต่อและอาชีพ รับสมัครและจัดสอบฟรีแอดมิชชัน

ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของบัณฑิตแนะแนว ฝ่ายนโยบายและแผนของหน่วย รวมถึงรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมายจากฝ่ายต่าง ๆ ของโรงเรียน

5. อาจารย์พันธุ์ทิพย์ พัชรพงศ์พรรณ

หน้าที่รับผิดชอบ คือ สอนกิจกรรมแนะแนวชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สอนวิชาลูกเสือ-เนตรนารีชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2, 3 งานในหน่วยแนะแนวงานรับ-ส่งหนังสือราชการ พิมพ์หนังสือราชการติดต่อหน่วยงานทั้งภายในและภายนอก งานด้านข่าวสาร/ประชาสัมพันธ์โครงการ ทูลการศึกษาต่อ ใควด้านนักเรียน งานแนะแนวการศึกษาต่อ เวิร์ประจำวันให้บริการการให้คำปรึกษาในหน่วยแนะแนว งานการจัดโครงการแนะแนวการศึกษาต่อและอาชีพ การรับสมัครและจัดสอบฟรีแอดมิชชันชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของบัณฑิตแนะแนว รับสมัครและจัดสอบฟรีแอดมิชชันของบัณฑิตแนะแนว วิชาการหน่วยเรื่องจัดทำหลักสูตรแกนกลาง รวมถึงรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมายจากฝ่ายต่าง ๆ ของโรงเรียน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

แก้วศรีมา ปิ่นหุ่น (2540) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของครูและความต้องการของนักเรียนเกี่ยวกับการแนะแนวในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองปาย จังหวัดลำปาง พบว่า การจัดบริการแนะแนวในโรงเรียนส่วนใหญ่เน้นการจัดบริการแนะแนวด้านบริการให้คำปรึกษา ด้านการบริการศึกษาและรวบรวมข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคลมีโรงเรียนส่วนน้อยที่จัดบริการครบทั้ง 5 ด้าน ซึ่งจะเน้นจัดบริการแนะแนวด้านการศึกษา ปัญหาในการรับบริการแนะแนวของนักเรียน ด้านบริการสนเทศนักเรียนมีปัญหาในการรับข้อมูล ข่าวสารจากการประชุมประจำสัปดาห์ และประกาศหน้าเสาธง ไม่มีเวลาในการใช้ห้องสมุด ป้ายนิเทศมีเนื้อหาสาระไม่เพียงพอ กับความต้องการของนักเรียนและเวลาในกิจกรรมโฮมรูมมีน้อย ด้านบริการให้คำปรึกษานักเรียนส่วนใหญ่จะมีปัญหาด้านการเรียน และปัญหาครอบครัวแต่นักเรียนไม่กล้าที่

จะปรึกษาครูประจำชั้น ซึ่งอาจเป็นเพราะนักเรียนอายุครูและอายุเพื่อนที่จะพูดเรื่อง ปัญหาส่วนตัวกับครู หรืออาจเป็นเพราะครูมีท่าทางดู ด้านบริการจัดวางตัวบุคคล นักเรียนประสบปัญหาเรื่องทุนการศึกษาเป็นส่วนใหญ่ เพราะว่าโรงเรียนมีทุนการศึกษา ให้ไม่เพียงพอและปัญหาในการเรียนซ่อมเสริม

วิไลรัตน์ แสงศรี (2540) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สํารวจปัญหาของนักศึกษาและ ความต้องการบริการแนะแนวในสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาลัยพายัพ พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ มีปัญหาด้านการเรียน เนื่องจากเพื่อนไม่ให้ความช่วยเหลือซึ่งกัน และกัน ครูสอนไม่น่าสนใจ ไม่กล้าถามครูในสิ่งที่ไม่เข้าใจในการเรียน ครูไม่เข้าใจ ความรู้สึกและความต้องการของนักศึกษา ส่วนความต้องการ พบว่า นักศึกษาต้องการให้ มีบริการข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น บริการให้คำปรึกษาในด้านการเรียน และการวางแผนประกอบอาชีพ บริการจัดหางานให้นักศึกษาทำเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว และการจัดหางานพิเศษให้นักศึกษาทำระหว่างปิดภาคการเรียน

พจนีย์ มนต์พรหม (2540) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาและความต้องการของ นักศึกษาพยาบาลบรมราชชนนีเชียงใหม่ ในการจัดบริการแนะแนวพบว่า โดยส่วนรวม แล้วนักศึกษามีปัญหา 3 ด้าน คือ ด้านการเรียน ด้านส่วนตัว และด้านอาชีพ ปัญหาด้าน การเรียนและด้านอาชีพเป็นปัญหาที่จัดอยู่ในระดับมาก ส่วนปัญหาด้านส่วนตัวและ สังคมนั้นอยู่ในระดับปานกลาง

ชมชนก ทวีชัย (2541) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาของบริการแนะแนว ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาสรุปได้ว่า เนื่องจากนักจิตวิทยามีภาระหน้าที่มาก และไม่สามารถให้ข้อมูลทางด้านอาชีพหรือใน ด้านที่เกี่ยวข้องได้ดีพอ ดังนั้นจึงควรมอบหมายภาระหน้าที่เกี่ยวกับการรวบรวมข้อมูล การประสานงานและการสื่อสารเกี่ยวกับข้อมูลต่าง ๆ ให้กับผู้เชี่ยวชาญทางด้านบริการ ฐานเพศ และไม่ใช่ทำในเรื่องที่เกี่ยวกับการให้คำปรึกษาส่วนตัวกับผู้มารับบริการเท่านั้น การให้บริการสนเทศควรเขียนออกมาเป็นข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ การทำโสตทัศนูปกรณ์ ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อการเผยแพร่ข้อมูลนั้น หรือการจัดฝึกอบรมเกี่ยวกับนักจิตวิทยาและ ผู้ให้คำปรึกษาแก่นักเรียน ใน โรงเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา และต้องระมัดระวังว่าจะต้อง

ให้บริการข้อมูลข่าวสารที่นอกเหนือจากบทบาทหน้าที่ทางจิตวิทยา เพื่อการให้บริการ ข้อมูลข่าวสารนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อโปรแกรมการแนะแนวส่วนรวมด้วย

ปิยนาด ศรีสวัสดิ์ (2541) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาและความต้องการบริการแนะแนวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย การศึกษาในครั้งนี้มี ปัญหาเกี่ยวกับบริการแนะแนวในระดับปานกลาง ส่วนความต้องการเกี่ยวกับแนะแนว ทั้ง 5 บริการ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการด้านบริการให้คำปรึกษา บริการสนเทศ บริการจัดวางตัวบุคคล และบริการติดตามผลและประเมินผล สำหรับบริการรวบรวม ข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการในระดับปานกลาง

ศรีสุตา ศรีบัณฑิตกุล (2541) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพปัญหาสาเหตุของปัญหา ความต้องการบริการแนะแนวและให้คำปรึกษา ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการให้บริการแนะแนว ศึกษาสาเหตุที่นักศึกษา มา หรือไม่มาใช้บริการของงานแนะแนว และจัดหางานกองกิจการนักศึกษามหาวิทยาลัย เชียงใหม่ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า วิเคราะห์ข้อมูล ใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

จากการวิจัย พบว่า ปัญหาของนักศึกษายู่ในระดับน้อย ปัญหาที่มีค่าเฉลี่ย สูงสุด คือ ปัญหาอาชีพและการกำหนดเป้าหมายตนเอง รองลงมา คือ ปัญหาผลการเรียน เมื่อนักศึกษา มีปัญหา พบว่า ส่วนใหญ่จะแก้ไขปัญหาคด้วยตนเอง รองลงมาจะปรึกษา คนในครอบครัวและเพื่อนร่วมห้อง ในส่วนของการรับทราบเกี่ยวกับบริการแนะแนว ส่วนใหญ่ทราบว่ามีบริการด้านแนะแนวและศึกษาต่อ รองลงมา ทราบว่ามีบริการ หางานพิเศษ การรับทราบบริการแนะแนวต่าง ๆ ส่วนใหญ่ทราบจากบอร์ด ป้ายประกาศ รองลงมา ทราบจากเพื่อนรุ่นพี่ ส่วนสาเหตุที่นักศึกษาไม่ไปใช้บริการแนะแนว พบว่า ส่วนใหญ่ไม่มีเวลาเพียงพอ รองลงมาพบว่า เวลาที่ให้บริการไม่ตรงกับเวลาว่าง นักศึกษา มีความต้องการบริการต่าง ๆ ในระดับมาก โดยบริการแนะแนวอาชีพมีความต้องการ มากที่สุด รองลงมา คือ บริการจัดหางาน ในส่วนของการพัฒนาตนเอง พบว่า นักศึกษา ต้องการในระดับมาก โดยต้องการการพัฒนาทางด้านความสามารถในการออกไป ประกอบอาชีพมากที่สุด รองลงมา คือ การพัฒนาด้านวางแผนในด้านอาชีพ

อรพรรณ ภัคดี (2541) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของครูแนะแนวที่พึงประสงค์ ตาม ความคาดหวังของนักเรียน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ผลการศึกษาพบว่า ความคาดหวังบริการแนะแนวด้านการศึกษา นักเรียนมีความต้องการให้สำรวจความต้องการด้านการเรียน ทุนการศึกษา แหล่งค้นคว้าหาความรู้ห้องสมุด การปัจฉิมนิเทศให้แก่นักเรียนที่สำเร็จการศึกษา และการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับสถาบันการศึกษาต่อ ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งเสพติดให้โทษ การปรับปรุงบุคลิกภาพของตนเองให้ดีขึ้น การให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการคบเพื่อน ความคาดหวังบริการแนะแนวด้านอาชีพ นักเรียนมีความต้องการให้โรงเรียนสำรวจความต้องการให้คำแนะนำในการประกอบอาชีพ การให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการวางแผนการดำเนินชีวิต และการเลือกอาชีพ และบริการจัดหางานพิเศษระหว่างปิดภาคเรียน

สุริย์รัตน์ โอบารสกุล (2544) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาและความต้องการบริการแนะแนวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ จากการศึกษาพบว่า ปัญหาและความต้องการแนะแนวทั้ง 5 บริการ ของนักเรียนอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านการบริการรวบรวมข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านบริการสนเทศ ด้านบริการให้คำปรึกษา ด้านบริการจัดวางตัวบุคคล และด้านบริการติดตามผล

จิรพร จูปรารค์ (2545) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง เปรียบเทียบสภาพและปัญหาของบริการแนะแนว ตามการรับรู้ของครูผู้สอนและครูแนะแนวของ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จากการศึกษาพบว่า (1) สภาพทั่วไปและปัญหาของการบริการแนะแนวในโรงเรียน ซึ่งครูผู้สอนและครูแนะแนวมีความเห็นว่า ควรแก้ปัญหาด้วยการจัดทำแผนการแนะแนวให้ชัดเจน มีการติดตามและประเมินผลอย่างเป็นรูปธรรม การแก้ปัญหาเกี่ยวกับการประสานงานระหว่างครูแนะแนว ผู้บริหารและผู้ปกครอง ควรแก้ปัญหาด้วยการประชุมเพื่อหามาตรการหรือนโยบายร่วมกัน ควรแก้ปัญหาด้วยการจัดห้องแนะแนวที่น่าสนใจ นำใช้บริการและเพิ่มข้อมูลให้เพียงพอ และ (2) การบริการแนะแนวในโรงเรียนมีความคิดเห็นว่า ด้านบริการสำรวจนักเรียนเป็นรายบุคคล การให้บริการสนเทศ การให้คำปรึกษา การบริการ

จัดวางตัวบุคคลมีการปฏิบัติในระดับอย่างสม่ำเสมอ ยกเว้นการติดตามผลที่มีการปฏิบัติ
อยู่ในระดับปฏิบัติบ้าง

สุภาพร ไชยสมปาน (2546) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาและความต้องการบริการ
แนะแนวของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนยุพราชวิทยาลัย จังหวัด
เชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความต้องการบริการแนะแนว โดยรวมอยู่ในระดับ
มากทุกบริการ คือ (1) ด้านการให้คำปรึกษา นักเรียนต้องการครูแนะแนวที่เก็บความลับ
ได้ดี มีความเข้าใจพูดจาอ่อนโยนเวลานักเรียนไปรับการปรึกษา ต้องการครูแนะแนวที่มี
ลักษณะบุคลิกที่ดีมีความเป็นกันเอง อารมณ์มั่นคงและต้องการครูแนะแนวที่มีความรู้
ความสามารถในการให้คำปรึกษา มีความรู้เกี่ยวกับการให้บริการ (2) ด้านบริการจัด
วางตัวบุคคล นักเรียนต้องการจัดหาแหล่งฝึกงานอาชีพ ทุนการศึกษาสำหรับนักเรียน
ที่เรียนดีแต่ขาดทุนทรัพย์ จัดให้มีการฝึกงานในสถานบริการที่นักเรียนสนใจและ
การช่วยเหลือนักเรียนในการเลือกแผนการเรียน (3) บริการติดตามผล นักเรียนต้องการ
มีการติดตามผลนักเรียนที่ได้รับทุนการศึกษา ติดตามผลนักเรียนที่ได้รับความช่วยเหลือ
จากบริการแนะแนว และมีการติดตามผลการเรียนอย่างต่อเนื่อง (4) ด้านบริการสนเทศ
นักเรียนต้องการข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาต่อในสถาบันการศึกษา ข้อมูลเกี่ยวกับ
ทุนการศึกษาทุกประเภท และจัดให้มีการปัจฉิมนิเทศที่สำเร็จการศึกษา และ (5)
ด้านบริการรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล นักเรียนต้องการมีการตรวจสอบสุขภาพนักเรียน
เป็นประจำและต้องการให้ครูแนะแนวออกเยี่ยมบ้าน

เจียรนัย รัตนแสง (2548) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความต้องการบริการแนะแนว
ของนักเรียนใน โรงเรียนพณิชยการช่างเทคนิคล้านรายณ์ อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี
มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความต้องการบริการแนะแนวของนักเรียน กลุ่มตัวอย่าง คือ
นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ป.ว.ช) และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง
(ป.ว.ส) โรงเรียนพณิชยการช่างเทคนิคล้านรายณ์ จำนวน 307 คน เครื่องมือที่ใช้ใน
การวิจัยเป็นแบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบน
มาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการบริการแนะแนว ทั้ง 3 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยดังนี้

1. ด้านอาชีพ พบว่า การแนะนำแหล่งงานให้กับนักเรียนเพื่อหารายได้พิเศษ ช่วงระยะเวลาระหว่างเรียนและช่วงปิดภาคเรียน นักเรียนมีความต้องการมากที่สุด รองลงมา คือ การพานักเรียนไปศึกษาการปฏิบัติงานของบุคลากรในหน่วยงานต่าง ๆ ตามสาขาที่เรียน

2. ด้านส่วนตัวและสังคม พบว่า การจัดทัศนศึกษานอกโรงเรียน นักเรียนมีความต้องการมากที่สุด รองลงมา คือ การจัดทุนการศึกษาให้กับนักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์

3. ด้านการศึกษา พบว่า การจัดทุนการศึกษาให้กับนักเรียนที่มีผลการเรียนดี นักเรียนมีความต้องการมากที่สุด รองลงมา คือ การจัดสรรนักเรียนสมัครเข้าศึกษาต่อในสถาบันที่ให้โควตา

ปิยะนุช สุรกุล (2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาความต้องการในการใช้บริการกิจกรรมแนะแนวของนักเรียน โรงเรียนสังกัดสำนักงานพันธกิจการศึกษา มูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาความต้องการในการใช้บริการกิจกรรมแนะแนวของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 (2) เปรียบเทียบความต้องการในการใช้บริการกิจกรรมแนะแนวของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 ที่มีระดับชั้นเรียน และคะแนนเฉลี่ยสะสมของผลการเรียนอยู่ในระดับเดียวกัน และ (3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความต้องการในการใช้บริการกิจกรรมแนะแนวของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 301 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้น มีค่าความเชื่อมั่นที่ระดับ 0.95 และการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบ ค่า t-test และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธีการของ Scheffe ได้ผลสรุปดังนี้

1. นักเรียนช่วงชั้นที่ 4 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานพันธกิจการศึกษา มูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย มีความต้องการในการใช้บริการกิจกรรมแนะแนว โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับได้แก่ ด้านบริการให้คำปรึกษา ด้านบริการสนเทศ ด้านบริการจัดวางตัวบุคคล ด้านบริการรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล และด้านบริการติดตามผล

2. เมื่อเปรียบเทียบความต้องการในการใช้บริการกิจกรรมแนะแนวของนักเรียนสังกัดสำนักงานพันธกิจการศึกษา มูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านทั้ง 5 ด้าน ได้ผลสรุปดังนี้

2.1 นักเรียนที่สังกัดโรงเรียนต่างกัน มีความต้องการในการใช้บริการกิจกรรมแนะแนวโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ด้านบริการรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล ด้านบริการสนเทศ ด้านบริการให้คำปรึกษา และด้านบริการจัดวางตัวบุคคล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านบริการติดตามผลไม่แตกต่างกัน

2.2 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4, 5 และ 6 มีความต้องการเกี่ยวกับการใช้บริการกิจกรรมแนะแนวโดยภาพรวม ด้านบริการรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล และด้านบริการจัดวางตัวบุคคล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านบริการสนเทศ ด้านบริการให้คำปรึกษา และด้านบริการติดตามผลไม่แตกต่างกัน

2.3 นักเรียนที่มีระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมของผลการเรียนแตกต่างกัน มีความต้องการเกี่ยวกับการใช้บริการกิจกรรมแนะแนวโดยภาพรวมทั้ง 5 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

งานวิจัยต่างประเทศ

ริชาร์ดสัน (Richardson, 1997) ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลของการเข้าร่วมโปรแกรมการให้คำปรึกษาพัฒนาการตัดสินใจเลือกอาชีพของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา พบว่านักเรียนที่ได้เข้าร่วม โปรแกรมนี้มีการวางแผนในการเลือกอาชีพดีขึ้น

เคอร์ (Derr, 1998) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมในการเลือกอาชีพของนักเรียนเกรด 11 ที่อยู่ในมลรัฐออเรกอน สหรัฐอเมริกา ผลปรากฏว่า ประสิทธิภาพการได้รับข่าวสารข้อมูล ความสนใจในอาชีพ ค่านิยมของบุคคล มีความสัมพันธ์กับความพร้อมในการเลือกอาชีพ

จอห์น (John, 2005) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง เกี่ยวกับครูทำหน้าที่ให้คำปรึกษาหรือเป็นผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษา ต้องได้รับการฝึกฝนอบรมในการให้บริการแนะแนวที่มีประสิทธิภาพ พบว่า การให้ครูที่ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาควรได้เลือกใช้โปรแกรมรูปแบบการให้คำปรึกษาเพื่อให้เกิดประโยชน์กับนักเรียนมากที่สุด ดังนั้น ครูที่ทำหน้าที่ให้การแนะแนวจึงควรมีการทำวิจัยเพื่อพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการให้บริการแบบต่าง ๆ ในการให้คำปรึกษา ซึ่งต้องอาศัยทักษะด้านการศึกษา จิตวิทยา สังคมวิทยา และสาขาที่เกี่ยวข้องมาให้คำปรึกษาแก่นักเรียน

เอบิด (Abid, 2006) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพของการแนะแนวการศึกษา ทักษะนิสัย และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษา ผลการศึกษาสรุปได้ว่า นักเรียนในระดับมัศึกษามีปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาทางด้านการเรียน ทักษะนิสัยและลักษณะนิสัย เป็นการศึกษาที่แสดงให้เห็นว่าการบริการให้คำปรึกษา หรือการให้คำแนะนำจะมีประสิทธิภาพมากขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้นควรปรับปรุงในการให้บริการให้คำปรึกษาเพื่อเสริมสร้างทัศนคติและลักษณะนิสัย ซึ่งจะทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้นด้วย

จากเอกสารและผลงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นว่างานแนะแนวมีความสำคัญมากกับนักเรียนในทุกระดับ ปัญหาและความต้องการด้านบริการแนะแนวของนักเรียน ก็มีความสำคัญมากในการดำเนินงานจัดบริการแนะแนวในโรงเรียน พบว่านักเรียนมีปัญหาในทุก ๆ ด้านไม่แตกต่างกัน ได้แก่ ปัญหาทางการเรียน เนื่องจากไม่กล้าซักถามอาจารย์ผู้สอน ปัญหาทางด้านอาชีพ นักเรียนขาดข้อมูลและรายละเอียดเกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ ปัญหาด้านสังคม ไม่ค่อยกล้าพูดในที่ชุมชน ไม่ทราบว่าจะวางตัวอย่าง ในการพูดคุยกับผู้ใหญ่ ส่วนความต้องการความช่วยเหลือจากสถานศึกษาในเรื่องบริการแนะแนวมีดังนี้ บริการรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล ต้องการทดสอบเพื่อวัดสติปัญญา และวัดความสนใจในอาชีพมาก

บริการสนเทศด้านการศึกษา ต้องการทราบเรื่องการวัดผลการเรียน ด้านอาชีพต้องการ ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพและ โลกของอาชีพ ส่วนบริการให้คำปรึกษา นักเรียนต้องการได้ รับคำปรึกษาในด้านการเลือกและประกอบอาชีพ ส่วนบริการจัดวางตัวบุคคล นักเรียน ต้องการเรื่องจัดหาทุนการศึกษา และต้องการให้มีการจัดหางานให้ทำเมื่อสำเร็จ การศึกษาไปแล้ว ดังนั้นผู้ศึกษาจึงมีความต้องการที่จะศึกษาปัญหาและความต้องการ บริการแนะแนวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง